

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TEMEL EĞİTİM ANA BİLİM DALI
OKUL ÖNCESİ EĞİTİMİ TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

KÜLTÜRLERARASI BAKIŞ AÇISIYLA ANNELERİN ÇOCUK
SOSYALLEŞTİRME HEDEFLERİNİN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ
Shaimaa Ali ISLAM

Danışman: Prof. Dr. Zeliha YAZICI

Antalya, 2023

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

SHAIMAA ALI ISLAM 'ın bu çalışması 14/07/2023 tarihinde jürimiz tarafından Temel Eğitim Ana Bilim Dalı Okul Öncesi Eğitimi Tezli Yüksek Lisans Programında Yüksek Lisans Tezi olarak oy birliği ile kabul edilmiştir

İMZA

Başkan : Prof. Dr. Fatma ÇALIŞANDEMİR
(Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi
Temel Eğitim Bölümü Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı)

Üye : Doç. Dr. Begümhan YÜKSEL
(Akdeniz Üniversitesi Eğitim Fakültesi
Temel Eğitim Bölümü Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı)

Üye (Danışman) : Prof. Dr. Zeliha YAZICI
(Akdeniz Üniversitesi Eğitim Fakültesi
Temel Eğitim Bölümü Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı))

YÜKSEK LİSANS TEZİNİN ADI: Kültürlerarası Bakış Açısıyla Annelerin Çocuk Sosyalleştirme Hedeflerinin İncelenmesi

ONAY: Bu tez, Enstitü Yönetim Kurulunca belirlenen yukarıdaki jüri üyeleri tarafından uygun görülmüş ve Enstitü Yönetim Kurulunun tarihli ve sayılı kararıyla kabul edilmiştir.

DOĞRULUK BEYANI

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum bu çalışmayı, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yol ve yardıma başvurmaksızın yazdığımı, yararlandığım eserlerin kaynakçalardan gösterilenlerden oluştuğunu ve bu eserleri her kullanışımında alıntı yaparak yararlandığımı belirtir; bunu onurumla doğrularım. Enstitü tarafından belli bir zamana bağlı olmaksızın, tezimle ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçlara katlanacağımı bildiririm.

..... / /

Adı-Soyadı

İmzası

ÖNSÖZ

Bu çalışmanın başından sonuna kadar her türlü imkân, destek ve emeği esirgemeyen, titizlikle çalışma sürecini takip eden, değerli görüş ve eleştirilerini sunan ve sonsuz sabırla çalışmaya beni teşvik eden kıymetli danışmanım Prof. Dr. Zeliha Yazıcı'ya en kalbi teşekkür ve saygılarımı sunarım.

Ayrıca, tez yazım süresince görevli olduğum Uluslararası Öğrenciler Daire Başkanlığı'nda gerekli kolaylığı sağlayan ve yardımlarını esirgemeyen YTB Başkan Yardımcımıza teşekkürlerimi sunuyorum

Lisans ve yüksek lisans eğitimim boyunca bilgileriyle ışık tutan yüreklendirici sözleriyle bana akademik yolda yürüme şevki kazandıran Duhok Üniversitesi ve Akdeniz Üniversitesi, Eğitim Fakültesi okul öncesi bölümündeki tüm hocalarıma sonsuz teşekkür ederim.

Lisans ve yüksek lisans eğitimim boyunca bilgileriyle ışık tutan yüreklendirici sözleriyle bana akademik yolda yürüme şevki kazandıran Duhok Üniversitesi ve Akdeniz Üniversitesi, Eğitim Fakültesi okul öncesi bölümündeki tüm hocalarıma sonsuz teşekkür ederim.

Son olarak tüm hayatım boyunca benim yanımda olan, aldığım kararları her zaman destekleyen, sadece bu çalışma sürecinde değil tüm hayatım boyunca beni cesaretlendiren ve moral veren annem Zahide ve babam Ali ve eşim Ferhat ve çocuklarım Rüya, Muhammed ve Ahmet'e sonsuz şükranlarımı sunar ve teşekkür ederim.

ÖZET

KÜLTÜRLERARASI BAKIŞ AÇISIYLA ANNELERİN ÇOCUK SOSYALLEŞTİRME HEDEFLERİNİN İNCELENMESİ

ISLAM, Shaimaa Ali

Yüksek Lisans Tezi, Temel Eğitim Anabilim Dalı

Okul Öncesi Eğitimi Programı

Danışman: Prof. Dr. Zeliha Yazıcı

Temmuz 2023, 81 sayfa

Bu araştırmada Türk ve Kuzey Iraklı annelerin çocuk sosyalleştirme hedeflerinde benzerlikler ve farklılıklar incelenmiştir. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden kültür analizi kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu Türkiye'nin Antalya şehrinde yaşayan 20 anne, Kuzey Irak'ın Duhok şehrinde yaşayan 20 anne olmak üzere toplam 40 anne oluşturmaktadır. Araştırmada katılımcıların sosyo-demografik özelliklerini belirlemek amacıyla kişisel bilgi formu, sosyalleştirme hedeflerini belirlemek amacıyla Sosyalleştirme Hedefleri Envanteri (SHE) kullanılmıştır. Verilerin analizinde betimsel analiz ve nitel içerik analizi kullanılmıştır. Araştırma sonucunda Türk ve Kuzey Iraklı annelerin *kendini gerçekleştirme ve topluma uyum bağlamında* çocuk sosyalleştirme hedeflerinin benzerlikler gösterdiği saptanmıştır. Her iki kültürdeki annelerin kendini gerçekleştirme psikolojik gelişim kategorisinde özgüvene odaklandığı görülmüştür. Her iki kültürdeki annelerin özdenetim yönündeki sosyalleştirme hedeflerinin de benzer olduğunu görülmüştür. Her iki kültürdeki anneler için çocuk sosyalleştirmede empatik ve yardımsever davranışların sergilenmesi, bencillik, kin ve nefret gibi davranışlardan uzak durmanın önemli görüldüğü saptanmış. Kuzey Iraklı ve Türk annelerin çocuk sosyalleştirme hedeflerinde benzer boyutlar olduğu gibi farklı boyutlarında olduğu görülmüştür. Örneğin, Türk annelerin kendini gerçekleştirme boyutunda duygusal ve fiziksel iyilik haline yönelik; Kuzey Iraklı annelerin ise daha çok kişisel ve ekonomik potansiyeli geliştirmeye yönelik hedeflere odaklandığı belirlenmiştir. Kuzey Iraklı ve Türk annelerin sosyalleştirme hedeflerine yönelik farklılıklardan bir diğerinin ise Türk annelerin aksine, Kuzey Iraklı annelerin "mücadele etmede güçlü-cesur karaktere sahip olma ve hakkını savunma" davranışlarına daha fazla vurgu yaptığı görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Farklı Kültürler, çocuk sosyalleştirme hedefleri

ABSTRACT

INVESTIGATION OF MOTHERS' CHILD SOCIALIZATION GOALS FROM AN INTERCULTURAL PERSPECTIVE

ISLAM, Shaima Ali

Master's Thesis, Department of Primary Education,

Preschool Education Program

Supervisor: Professor Dr. Zeliha YAZICI

July 2032, 81 pages

In this research, similarities and differences in child socialization goals of Turkish and North Iraqi mothers were examined. The study employed a qualitative research method called cultural analysis. The study group consisted of 20 mothers living in Antalya, Turkey, and 20 mothers living in Duhok, North Iraq, making a total of 40 mothers. A personal information form was used to determine the socio-demographic characteristics of the participants, and the Socialization Goals Inventory (SHE) was used to determine their child socialization goals. Descriptive analysis and qualitative content analysis were used to analyze the data.

As a result of the research, it was determined that Turkish and North Iraqi mothers showed similarities in child socialization goals related to self-realization and social adaptation. Both cultures of mothers focused on self-confidence in the psychological development category. Their socialization goals related to self-control were also found to be similar. It was observed that both groups of mothers emphasized the display of empathetic and helpful behaviors while avoiding behaviors such as selfishness, hatred, and animosity when it came to child socialization. Although there were similar dimensions in child socialization goals between North Iraqi and Turkish mothers, there were also differences in certain dimensions. For instance, Turkish mothers tended to focus on emotional and physical well-being in the dimension of self-realization, while North Iraqi mothers focused more on developing personal and economic potential. Another difference was that, unlike Turkish mothers, North Iraqi mothers placed greater emphasis on behaviors related to "being strong and brave in coping and defending one's rights."

Keywords: Different Cultures, child socialization goal

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	v
ÖZET.....	vi
ABSTRACT	vii
TABLolar LİSTESİ	viii
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	ix
BÖLÜM I	1
GİRİŞ	1
1.1 Problem Durumu.....	1
1.2. Araştırmanın Amacı	3
1.3. Araştırmanın Önemi	3
1.4. Araştırmanın Varsayımları	5
1.5. Araştırmanın Sınırlılıklar.....	5
BÖLÜM II.....	6
KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	6
2.1. Sosyalleştirme Hedefleri	6
2.2. Çocuk Yetiştirme ve Sosyalleştirmede Kültürlerarası Yaklaşım.....	8
2.3. Kuzey Irak kültüründe Çocuk Sosyalleştirme Süreci.....	15
2.4. Türk kültüründe Çocuk Sosyalleştirme Süreci	19
2.5. İlgili Araştırmalar	21
BÖLÜM III.....	25
YÖNTEM.....	25
3.1. Araştırma Modeli	25
3.2. Çalışma Grubu	25
3.3. Veri Toplama Araçları.....	28
3.3.1.Kişisel Bilgi Formu.....	29
3.3.2. Sosyalleştirme Hedefleri Envanteri (SHE).....	29
3.4. Veri Toplama Süreci	30
3.5. Veri analizi	31
3.6. Etik Hususlar	34
BÖLÜM IV	36
BULGULAR	36

BÖLÜM V	48
SONUÇ, TARTIŞMA ve ÖNERİLER	48
5.1. Sonuç ve Tartışma	49
5.2 Öneriler	55
KAYNAKÇA	56
EKLER	66
EK-1 Ölçek Kullanım İzni	66
EK-2 Kişisel Bilgi Formu	67
EK-3 Etik kurul kararı	68
EK-4 Özgeçmiş	69
EK-5 İntiha Raporu	70
EK-6 Bildirim Sayfası	71

TABLÖLER LİSTESİ

Tablo 3.2.1. Kuzey Iraklı Annelerin Sosyo-demografik Bilgiler.....	24
Tablo 3.2.2. Türk Annelerin Sosyo-demografik Bilgiler.....	25
Tablo 4.1. Türk ve Kuzey Iraklı Annelerin Çocuk Sosyalleştirme Hedefleri	28
Tablo 4.2. Türk Anneleri Çocuk Sosyalleştirme Hedefleri Kendini Geliştirme Boyutuna İlişkin Bulgular.....	35
Tablo 4.3. Türk ve Kuzey Iraklı Annelerin Çocuk Sosyalleştirme Hedefleri Özdenetim/Davranışlarını Kontrol Etme Boyutuna İlişkin Bulgular.....	37
Tablo 4.4. Türk ve Kuzey Iraklı Annelerin Çocuk Sosyalleştirme Hedefleri Uygun Davranma Boyutuna İlişkin Bulgular.	39
Tablo 4.5. Türk ve Kuzey Iraklı Annelerin Çocuk Sosyalleştirme Hedefleri Topluma Uyum Boyutuna İlişkin Bulgular	41
Tablo 4.6. Türk ve Kuzey Iraklı anneleri çocuk Sosyalleştirme Hedefleri Sevecenlik Boyutuna İlişkin Bulgular.....	43

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 3.3.1. Sosyalleştirme hedefleri ana kategoriler.....	28
Şekil 3.5.2. Sosyalleştirme hedefleri ana ve alt kategorileri.....	30
Şekil 4.1.Türk ve Kuzey Iraklı annelerin kendini geliştirme psikolojik gelişim alt kategorisine ilişkin kullandığı benzer sözcükler.....	36

BÖLÜM I BÖLÜM I

GİRİŞ

Kuzey Iraklı ve Türk annelerin çocuk sosyalleştirme hedeflerini incelemek amacıyla yapılan çalışmanın bu bölümde sırasıyla problemi durumu, çalışmanın amacı ve araştırma soruları, önemi, sayıltıları ve sınırlılıklarına ilişkin bilgilere yer almaktadır.

1.1 Problem Durumu

Yaşamın ilk yıllarından itibaren çocuğun aile, akran, okul gibi sosyal çevreyle etkileşime girerek toplumsal normları, kültürel değerleri örf, adet, gelenek ve göreneklerini öğrendiği süreç sosyalleşme olarak tanımlanır (Kağıtçıbaşı, 1990). Sosyalleşme sürecinde çocuk, toplumun kültürel değerlerini, normlarını, beklentilerini ve davranışlarını içselleştirir. Bu içselleştirme aslında çocuğun yaşadığı toplumun kültürünü özümsemedir. Diğer bir deyişle toplumsal düşünce ve duygu kalıplarına uyum sağlamasıdır (Koçtaş, 1987). Çocukların toplumun beklentilerini, kurallarını ve normlarını ve değerlerini içselleştirmesi, ileriki sosyal ilişkilerini sürdürmesi açısından önemlidir. Çünkü çocuğun sosyal sistemin bir üyesi haline dönüşmesini sağlar (Alkan, 2018). Araştırmalara göre erken çocuklukta en temel sosyalleştirme aracı ailedir (Hastings & Grusec, 1997; Lundell vd., 2008). Çocuğun kültürel kimlik ve aidiyet duygusu geliştirmesine temel oluşturan anne-babanın çocuk yetiştirme tutumları, kültürel değerler, inançlar ve normlarla şekillenir (Aukrust vd., 2003; Beckwith vd., 1992; Bornstein, 1991; Georgas vd., 1997). Anne babalar çocukları sosyalleştirme sürecinde belirli hedef ve değerlere ulaşmak için farklı tutum ve uygulamalara sahiptirler. Anne babaların sosyalleştirme hedefleri, çocuğun sosyal yetenekleri, bilişsel becerileri, eleştirel düşünme, merak ve özerklik, özgüven gibi kişisel özellikleri (kazanmaları yönünde beklentilerini içermektedir. Bu özellikler aynı zamanda sosyalleşme sürecinde çocuğun sahip olması istenilen nitelikleridir. Çocuk yetiştirme tutum ve davranışları çocuk sosyalleştirme hedeflerinin bir parçasıdır. Anne babalar çocukların sosyalleşme sürecinde belirleyici gibi görünse de aslında üst sistem olan kültürün çocuğa aktarılmasında bir aracı görevi üstlenmektedir. Bu nedenle çocuk yetiştirme sürecinde anne babaların kültürel arka planı önemlidir. Farklı kültürlerde çocuk yetiştirme tutumlarının

karşılaştırıldığı çalışmalarda anne-babaların görmek istediği özelliklerin kendi kültürünün değerleriyle uyumlu olmasını önemsedikleri belirtilmektedir. Örneğin, Miller ve Harwood'un (2001) çalışmasında İngiliz annelerin özgüven, kişisel potansiyelini gerçekleştirme ve kendine güven gibi bireyci topluluk değerleri olan özerk benliği öne çıkaran özellikleri daha çok önemsedikleri; Porto Rikolu annelerle ise sorumluluklarını yerine getirme, aile içi roller ve birlikte olma gibi toplulukçu değerleri refere eden sosyalleştirme hedeflerini daha çok önemsedikleri belirlemiştir. Benzer şekilde Chao'un (2000)'un araştırmasında da Çinli anne babaların aile onurunu koruma, aile büyüklerine, yaşlılara karşı saygılı olma gibi aileye yönelik sosyalleştirme hedeflerini önemsedikleri, Avrupalı American annelerin ise araştırmacı, meraklı, özgüvenli olma gibi bireyci kültürel değerleri içeren niteliklere daha çok önem verdikleri; Rao, McHale ve Pearson (2003) çalışmasında ise toplulukçu değerlere sahip Çin ve Hindistanlı annelerin itaat, gruplara bağlılık kültürü, uyma ve yaşlılara saygı, gibi aileye yönelik sosyalleştirme hedeflerinde daha çok önem verdikleri görülmüş.

Araştırma sonuçlarında da görüldüğü gibi çocuk yetiştirmede kültür (Luster ve Okagaki, 2005),. çocuk, aile ve toplum etkileşiminde ve dahi ebeveynlik ve çocukluk ekolojisinin oluşumunda kapsayıcı rol oynamaktadır (Bernstein ve Cheah, 2013; Hinde, 1991). Kültürün ebeveynlik davranışlarına ve sosyalleştirme hedeflerine etkisini inceleyen birçok araştırmada çocuk sosyalleştirme hedeflerinin kültürel bağlamdan etkilendiği, bu nedenle ebeveynlerin çocuk sosyalleştirme hedeflerinin kültüre göre farklılık gösterebileceği belirtilmektedir (Harkness & Super, 1995; Pearson ve Rao, 2003; Tamis-LeMonda, 2003).

Araştırma sonuçlarından anlaşılabacağı üzere her toplum kendine özgü değerler, inançlar ve normlar üzerine inşa edilmiş çocuk yetiştirme yönelimleri ve değerlerine uygun bir şekilde çocuk yetiştirme beklenti ve amaçları vardır. Bazı kültürlerde özgüven ve özsaygı kazandırma, problem çözme, sorumluluk alma ve bağımsızlık duygularını teşvik etme, özgür düşünceye teşvik etme, farklılıklara saygı gösterme gibi sosyal amaçlara odaklanılırken bazı kültürlerde aile bağları, toplumsal kurallara uyma gibi sosyal amaç ve beklentileri odaklanılmış olduğu görülmektedir. Bu amaç ve beklentiler ebeveynlerin çocuk sosyalleştirme hedefleri olarak ifade edilmektedir (Wang & Tamis-LeMonda, 2003). Anne babaların kültürel inanç ve değerleri, ebeveynlik davranışlarını, ebeveynlik tutum ve davranışları da çocuklarına yönelik sosyalleştirme hedeflerini etkilemektedir (Beckwith vd., 1992; Dornbusch vd., 1987; Kağıtçıbaşı vd., 2001).

Anne babanın ebeveynlik davranışları ve çocuk yetiştirme tutumlarındaki farklılıklar, kültürel değerlerle açıklanmaktadır (Chiu, 1987; Recebov, 2000). Kültür, çocuk, aile ve toplum etkileşiminde, aynı zamanda anne-babalık ve çocukluk ekolojisinin oluşumunda kapsayıcı bir rol oynar (Bernstein ve Cheah, 2013; Hinde, 1991; Luster ve Okagaki, 2005). Her toplumun kendine özgü normları, değerleri ve beklentileri vardır. Bu kültürel değerler ve normların aktarımında ebeveynler önemli bir rol üstlenmektedir. Bu noktadan bakıldığında farklı kültürel geçmişe sahip annelerin çocuk sosyalleştirme sürecinde kültürel normlarını ve değerleri aktarırken hangi öncelikleri önemsediklerinin araştırılması önemlidir. Bu nedenle bu araştırmada Kuzey Irak ve Türk annelerin çocuk sosyalleştirme hedefleri incelenmiştir. Bu amaç doğrultusunda Kuzey Iraklı ve Türk annelerin çocuk sosyalleştirme hedeflerinin neler olduğu, çocuk sosyalleştirme hedeflerindeki benzerlik ve farklılıkların neler olduğu sorusuna cevap aranmıştır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu çalışma, Kuzey Iraklı ve Türk annelerin çocuk sosyalleştirme hedeflerindeki benzerlik ve farklılıkları belirlemek amacıyla yapılmıştır. Araştırmanın ana odağı temelde iki kültürdeki sosyal faktörleri, aile dinamiklerini, toplumsal norm ve değerleri dikkate alarak annelerin çocuk yetiştirirken hangi sosyal değerlere ve becerilere vurgu yaptıklarını, toplumsal beklentilerini ve kültürel normlarını nasıl yansıttıklarını anlamaktır. Bu bağlamda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

1. Türk annelerin çocuk sosyalleştirme odakları nelerdir?
2. Kuzey Iraklı annelerin çocuk sosyalleştirme odakları nelerdir?
2. Türk ve Kuzey Iraklı annelerin çocuk sosyalleştirme hedeflerine ilişkin benzerlikler nelerdir?
3. Türk ve Kuzey Iraklı annelerin çocuk sosyalleştirme hedeflerine ilişkin farklılıklar nelerdir?

1.3. Araştırmanın Önemi

Biyolojik, sosyal ve kültürel boyutlarda harmanlanarak gelişen birey, içinde bulunduğu kültürde davranış şekillerini anlamlaştırarak sosyalleşmeye başlar. Toplumsal yaşam döngüsünde yaşam felsefesi, inanç, inanç gelenek ve görenek, düşünce gibi birçok kültürel değerle birey sosyal varlık olmaya başlar. Anne babalar çocukları için düşünceleri, tutumları ve beklentileri ebeveynlik davranışlarını yönlendirir (Darling & Steinberg, 1993).

Sosyalleştirme hedefleri, ebeveynlerin çocuklarda arzulanan nitelikler hakkında kültürel olarak paylaşılan beklenti ve inançları temsil eder. Çocuk yetiştirme uygulamaları sosyalleştirme hedeflerinin bir parçasıdır. Çocuk yetiştirme süreci, kültürel davranış kalıplarının nesilden nesile aktarılmasındaki bağı oluşturmaktadır (Chao, 2000; Suizzo, 2007). Anne babalar toplumsal olarak kabul edilen nitelikler doğrultusunda sosyal amaçlar belirlemektedir. Çocuk sosyalleştirme sürecinde de bu amaçlarına ulaşmak için de farklı uygulamalar geliştirmektedir. Günümüzde küreselleşme ve göç gibi faktörlerle birlikte, çocukların farklı kültürlerden bireylerle etkileşim içinde olma olasılığını artırmaktadır. Bu açıdan bakıldığında farklı kültürlerde yaşayan ebeveynlerin neden farklı ebeveynlik davranışları sergilediklerini anlamak için sosyalleştirme amaçlarını inceleyen çalışmaların yapılması büyük önem taşımaktadır. Bu tür çalışmalar farklı kültürlerdeki bireylerin kültürel değerlerinin ve ebeveynlik uygulamalarının anlaşılmasına yardımcı olur. Daha geniş perspektiften bakıldığında çocuk yetiştirmede kültürel farklılıkları anlamak daha kapsayıcı ve etkili sosyal politikaların geliştirilmesine katkıda bulunabilir. Tüm kültürel gruplarda, özerklik, kişisel gelişim ve sosyal ilişkileri teşvik eden hedefler benzer olsa da (Suizzo, 2007), bu hedeflerin önem derecesi farklılık gösterebilmektedir. Örneğin, Amerikalı ailelerde kişisel seçim, kendini ifade etme ve bağımsızlık gibi değerlere odaklanılırken, Asyalı ailelerde yaşlılara saygı, aile şerefi, aile sorumluluğu ve sosyal bağlılık gibi ilişkisel hedeflere odaklanıldığı görülmektedir (Chao, 2000; Markus & Kitayama, 1991; Rao et al., 2003).

Annelerin toplumsal değerler, inançlar, normlar ve davranışlar konusundaki tutumu, çocuğun toplumda nasıl bir birey olacağını belirlemede önemli bir etkidir. Anneler çocuk yetiştirme sürecinde kendi kültürel yapısındaki sosyal etiketler, sınırlar ve toplum içinde kabul edilen değer, inanç ve davranış kurallarına yönelik amaçlara odaklanır. Anne çocuk arasındaki etkileşim, sosyalleştirmede kritik öneme sahiptir. Çünkü anne çocuğun ilk ve en yakın sosyal etkileşim alanı annedir. Anne çocuk arasındaki duygusal bağ, çocuğun sosyalleşmesine, kimlik oluşturma ve toplumla bütünleşmesine temel oluşturur. Çocuk anneye etkileşim sürecindeyken toplumun değerlerini, inançlarını ve normlarına ilişkin bilgi edinir (Wang & Tamis-LeMonda, 2003). Sosyalleştirme hedefleri çocukların kültürel kimlik, karakter gelişimi, etik değer, empati yeteneği ve sosyal ilişkilerini şekillendirir. Aynı zamanda çocukların, kendi kültürel kökenlerini anlamalarına ve çok kültürlü dünyada sağlıklı kimlik oluşturmalarına yardımcı olur. Birçok kültürde, norm ve değerler gibi

toplumsal cinsiyet rolleri ve beklentileri de farklıdır. Anneler genellikle çocuk bakımı ve sosyalleştirme sürecinde babalara göre daha büyük bir rol üstlenir. Bu nedenlerle, annelerin çocuk sosyalleştirme hedeflerini anlamak çocukların sağlıklı ve olumlu sosyal gelişimine katkıda bulunmak açısından son derece önemlidir. Yapılacak araştırmalar, annelerin sosyalleştirme stratejilerini ve çocukların sosyal gelişimini etkileyen faktörleri anlamamıza yardımcı olacaktır.

Küreselleşme ve göç gibi faktörlerle birlikte, çocuklar farklı kültürlerden bireylerle etkileşim içinde olma olasılığı yüksektir. Bu açıdan bakıldığında farklı kültürlerde yaşayan annelerin neden farklı ebeveynlik davranışları sergilediklerini anlamak için sosyalleştirme amaçlarını inceleyen çalışmalarının yapılması büyük önem taşımaktadır. Bu tür çalışmalar farklı kültürlerdeki bireylerin ebeveynlik uygulamalarının anlaşılmasına yardımcı olur.

1.4. Araştırmanın Varsayımları

Kuzey Iraklı ve Türk annelerle bire bir karşılıklı yapılan görüşmelerde sorulan sorulara doğru ve samimi yanıtlar verdikleri varsayılmıştır.

1.5. Araştırmanın Sınırlılıklar

Çalışma verileri Türkiye/Antalya'dan 20 anne, Kuzey Irak/ Duhok'dan 20 olmak üzere toplam 40 anne ile sınırlıdır. 0-6 yaş arasında en az bir çocuğa annelerle sınırlıdır. Aile üyeleriyle bir arada yaşayan annelerle sınırlıdır. Farklı kültürlerden etkilenmiş olma ihtimalini dışarıda tutmak amacı ile de “kendi kültürleri dışında farklı bir kültürde yaşama deneyimine sahip olmayan annelerle sınırlıdır.

BÖLÜM II

KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Sosyalleştirme Hedefleri

Sosyalleşme, bireylerin aile, akran, okul gibi sosyal çevreleriyle ve kitle iletişim araçları gibi sosyal çevrelerle etkileşim halinde bulunarak içinde yaşadıkları toplumun kültürünü ve bu kültürün değerleri, normları örf, adet, gelenek ve göreneklerini öğrendikleri bir süreçtir (Kağıtçıbaşı, 1989). Bu süreç içerisinde bireylerden toplum içinde kabul gören davranışları ve normları öğrenmesi, kültürel değer algılarıyla işlevsel ve uyumlu bir şekilde toplumun bir üyesi olmaları beklenmektedir. Bu hedeflere ulaşmada en önemli rolü ebeveynler üstlenmektedir. Ebeveynlerin çocukların toplumsal değerlere uygun sosyal yetenekleri, bilişsel becerileri, merak, eleştirel düşünce, bağımsızlık gibi bireysel özellikleri kazanmaları yönündeki beklentileri (Baumrind, 2005) çocuk sosyalleştirme hedefleri olarak ifade edilmektedir. Toplumun kabul ettiği davranışları ve normları öğrenerek toplumun bir üyesi olmayı amaçlayan bu hedefler, çocukların sosyal becerilerini geliştirmelerini, kültürel değerleri içselleştirmelerini ve toplum içinde uyumlu bireyler olarak yetişmelerini sağlamaktadır. Yaşamın erken yıllarında aile içi etkileşimlerle başlayan sosyalleşme süreci, tüm yaşam boyunca devam eder. Çocuklar, bu süreçte toplumun kültürel değerlerini, normlarını, beklentilerini ve sosyal davranışlarını içselleştirerek sosyal varlık haline gelir.

Erken yıllardaki sosyalleşmede annelerin sahip olduğu değer, inanç ve normları önemlidir (Luster ve Okagaki, 2005). Anneler çocuklarına toplumsal değerlerini aktarırken aynı zamanda karakter gelişimlerini, etik değerleri ve empati yeteneklerini güçlendirmeyi amaçlar. Bu bağlamda, özgüven ve özsaygı, problem çözme, sorumluluk alma ve bağımsızlık duygularını güçlendirme gibi hedeflere odaklanılır (Harkness & Super, 1995). Çocuklar ebeveynleriyle etkileşim halindeyken kültürel bağlamda nasıl iletişim kuracaklarını, işbirliği yapacaklarını ve çatışmaları nasıl çözeceklerini öğrenirler. Bu süreçte, çocuklar kendi güçlü yanlarını, zayıf yanlarını, ilgi alanlarını ve değerlerini keşfederek benlik duygusu geliştirirler. Bu beceriler, çocuğun kimlik ve aidiyet duygusunun gelişmesi, toplumun diğer üyeleriyle sağlıklı ilişkiler kurması, öz farkındalığın artması, duygularını anlama ve düzenleme becerilerinin gelişmesi, başkalarıyla empati kurma gibi becerilerin geliştirilmesinde kritik öneme sahiptir.

Annelerin çocuk yetiştirme düşünceleri, ebeveynlik davranışları veya gelişimsel hedeflerine ulaşmada kullandıkları inanç ve değerleri, çocuklarla etkileşim kurma yolları kültürel özelliklere göre belirlenir (Rubin ve Chung, 2013). Her kültürde değerler, yasalar, sosyal sınıf gibi kültürden oluşan bir makro sistem, ebeveynlik bilişlerini ve ebeveyn-çocuk etkileşimi kalıplarını etkiler. Kültürel değer ve inançlar çocukların yaşadığı yakın bağlamları, annelerin çocukları için sahip oldukları kısa ve uzun vadeli hedefleri, annelerin hedeflere ulaşmak için kullandıkları uygulamaları belirler. Çocuklar içinde yaşadığı fiziksel ve sosyal ortam, kültürel gelenek, inanç sistemleri ve çocuk yetiştirme uygulamalarıyla şekillendirilir (Bornstein ve Cheah, 2006). Hangi kültürde olursa olsun tüm ebeveynler çocuklarının sağlıklı olmasını ve kendilerini güvende hissetmelerini ister. Ancak “sağlıklı olma” terimin psikolojik anlamda kültürden kültüre farklı anlamlar taşıyabilir. Örneğin, Asya ülkelerinde annelerin sosyalleştirme hedefi temelde sessiz, uyumlu ve içine kapanık şekilde sosyalleştirmektedir. Amerika ve Avrupalı annelerin çocukları sosyalleştirme hedefleri ise daha dışa dönük yetiştirmektir. Amerika ve Avrupa’da, sessiz uyumlu çocuk yetiştirme gerçekleştirilmesi, akran reddi ve sosyal dünyada zorluklarla sonuçlanabilir (Rubin ve Chung, 2013). Dünyadaki çoğu ulus sosyal heterojenlik ile karakterize edilir. Ülkeler içindeki etnik farklılıklar, çocuk yetiştirme inançlarını ve uygulamalarını eşit derecede renklendirebilir. Dolayısı her kültürün toplumsal beklentileri ve kültürü doğrultusunda çocuk yetiştirme bakış açısı farklılık gösterebilir. (Bornstein ve Cheah, 2013). Her kültürde ebeveynler kendi değer algılarına göre ebeveynlik stili kullanır. Dolayısı ile toplumsal düzende yaşanan sosyal ve politik değişimler, annelerin çocuklarını sosyalleştirme hedeflerini ve ebeveynlik uygulamalarını şekillendirme de etkili olabilmektedir (Keller ve Otto, 2009).

Sosyalleştirme, kültüre bağlı bir süreçtir. Kültür, çocuktaki gelişimsel süreçleri, çocuk, aile ve toplum etkileşimine dair koyduğu normlar ile etkilemektedir. Çocuğun yetiştirilmesi belli bir amaca yöneliktir; çocuğa yeterlik kazandırmak ve sonuçta çocuğu sosyalleştirmek hedeflenir. Annelerin çocuk yetiştirme tarzları, tutumları konusunda yapılan kültürlerarası çalışmalar, kültürün normatif yapısının çocukların ebeveyn davranışlarına yönelik yorum ve beklentilerini de şekillendirdiğini ortaya koymuştur. Örneğin bireyci kültürlerdeki çocuklar annelerin otoriter tutum ve davranışlarını reddedici bir tavır olarak algıarken, toplulukçu kültürlerdeki çocuklar tam tersi bir bakış açısıyla ebeveynlerini sıcak ve kabul edici görmektedirler (Dinn ve Sunar, 2017).

Farklı toplumlarda ebeveynlerin sosyalleştirme amaçlarını karşılaştıran çalışmalarda annelerin çocuklarında kültürel değerleriyle uyumlu davranışlara önem verdikleri, kültürel alt yapıya bağlı olarak annelerin sosyalleştirme hedeflerinde farklılaşmalar olduğu bilinmektedir. Bu nedenle aşağıda araştırma bağlamında örnekleme dahil edilen Kuzey Iraklı ve Türk annelerin çocuk sosyalleştirme sürecine ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

2.2. Çocuk Yetiştirme ve Sosyalleştirmede Kültürlerarası Yaklaşım

Kültür, insanların motor aktiviteleri, alışkanlıkları, fikirleri, değerleri, gelenekleri, inançları, tutumları, doğru ve yanlış anlayışları, sergiledikleri davranışlar ve duyguların, toplum üyeleri arasında paylaşılan ilişki kalıplarından öğrenilen ve aktarılan bir bütündür. Buna göre kültür, üyesi olunan toplumda bireyin sahip olduğu bilgi beceri ve inanç, edindiği ahlak anlayışı, adalete bakışı, gelenek görenekleri, yetenekler ve dahi alışkanlıkları içeren karmaşık bir bütündür (Ali & Faruque, 2016). Yaratılan ve aktarılan sembollerle ifade edilen duygu, düşünce ve davranış biçimleri olarak tanımlanan kültürün temelinde tarihsel süreçte oluşmuş geleneksel görüşler ve görüşlere atfedilen değerler yer almaktadır (Özkan ve Lajunen, 2003). Bu tanımlardan yola çıkarak, kültürün edinilen, toplumsal olarak aktarılabilen ve değişen bir süreç gibi temel özelliklere sahip olduğu ifade edilebilir. **Birey** doğumdan itibaren içinde var olduğu çevredeki bireylerle etkileşim kurarak kültürü edinir. İnsan ve aynı zamanda, düşünebilen, fikir üretebilen ve aynı zamanda doğa koşullarına uyum sağlayabileceği ve kontrol edebileceği araçlar geliştirebilen sosyal bir varlıktır. Diğer canlıların yapamayacağı fikri, hukuki ve sanatsal ürünler oluşturabilen bir varlıktır (Saleh Ahmed, 2021). Kültür aynı zamanda çocukların ebeveynleri ve büyükanne ve büyükbabalarından aktardığı kalıtsal bir süreçtir (Muhammed, 2005). Kültür, çevresel ve teknolojik değişimlerin etkisiyle değişiyor, ancak değişme süreci, bireyin belirli davranışlara ve belirli yasa ve düzenlemelere alışması nedeniyle sıklıkla karşı karşıya kalıyor (Salman Al-Amyan, 2002). Kültür öğeleri, insanın dış dünyayla etkileşiminde insan güdülerini tatmin etmenin kanıtlanmış araçlarıdır (Mohamed Ahmed Bayoumi, 2006).

Triandis (1996), kültürel unsurlar örüntülerinin, kültürel sendromları oluşturduğu savını öne sürmektedir. Kültürel sendromlar, bir tema etrafında düzenlenmiş paylaşılan tutumlar, inançlar, normlar, benlik tanımlamaları, rollerin ve değerlerin paylaşılan örüntüleridir. Toplulukçuluk ve bireycilik iki farklı kültürel eğilimi yansıtan örnekler olarak

bu tür kültürel sendromlardan biridir. Her biri kendine özgü ve tutarlı özelliklere sahip bu yapılar, çeşitli konularda kültürler arası farklılıkları anlamak ve açıklamak için sıkça kullanılmaktadır. (Kağıtçıbaşı, 1996). Toplulukçuluk ve bireycilik, kültürlerin genel olarak insan davranışındaki, özel olarak da sosyalleştirme pratiklerindeki kültürler arası farkları açıklamak amacı ile kullanılan kavramlardır. Bu kültürel yapıların genel özelliklerine bakıldığında birbirine zıt özellikler taşıdıkları görülebilir.

Toplulukçu kültürlerde bireyler aile, topluluk ya da ulus gibi gruplar içinde birbirilerine bağımlıdır, grubun amaçları bireylerin kendi amaçlarından önde gelmektedir. Bireylerin tutum ve davranışları grubun değer algıları ve normlarına göre şekillenmektedir. Bireyci kültürlerde ise tam tersi bir durum söz konusudur. Bireyci kültürlerde insanlar aile, kabile ya da ulus gibi gruplarından özerktirler. Bireylerin kendi amaçları grubun amaçlarından öncedir. Bireylerin sosyal düşünce ve davranışları kendi değer tutum ve algılarına göre şekillenmektedir. Çocuk yetiştirmede itaat, uyma ve güvenilirliğe değer verilir. Bireyci kültürlerde ise çocuk yetiştirmede yaratıcılık, özerklik, bağımsızlık, kendine güven ve keşif gibi özelliklere odaklanılmaktadır (Triandis, 2001).

Toplulukçu kültürde bireyler kendilerini aile ulus gibi iç gruplarındaki üyelere bağımlı olarak algılamakta, bireyci kültürlerdeki bireyler kendilerini gruplarından ayrı ve özerk olarak algılamakta. Toplulukçu kültür üyeleri gruba bağlılıklarını her alanda sergilemektedirler. Kişisel hedefleriyle benlik algıları grup hedefleri ile bağlantılıdır. Kişisel hedefleri ile benlik algıları arasında uyumsuzluk olduğunda grubun hedeflerine öncelik vermektedirler. Bireyci kültürde durum tam tersidir. Grup hedefleri ile bireysel hedefler arasında bir ilişki olmamakla birlikte öncelikli olan bireysel hedeflerdir. Sosyal davranışın belirleyicisi olarak Toplulukçu kültürlerde sosyal davranışın belirleyici görev ve sorumluluklarla tutumlar ve kişisel ihtiyaçlar eşit düzeyde önemlidir. Bireyci kültürlerde sosyal davranışın temel unsuru kişisel tutumlar ve bireysel ihtiyaçlardır. Toplulukçu kişilerarası ilişkilerde diğerlerinin ihtiyaçları son derece önemli iken, bireyci kültürlerde ilişkilerin temeli bireysel çıkarlara dayanmaktadır (Triandis, 2017).

Kültür, ebeveynlerin amaç, inanç, tutum ve değerlerini de şekillendirir (Çiftçi & Aydın, 2014). Dolayısı ile araştırmada ifade edildiği gibi sosyalleştirme hedefleri de kültüre göre farklılıklar gösterebilmektedir. Ebeveynlerin sosyal sınıf statüsü onların değer sistemini farklılaştırır da amaç, inanç/tutum ve değer yönelimleri çocuk üzerinde çok daha etkilidir

(Erkenekli, Uzun & Gümüş, 2012). Bu nedenle ebeveynlerin yönelimi çocuğun gelişim ortamının en önemli belirleyicisidir. Kültürün bireyci ya da toplulukçu niteliğine göre farklılaşan aile yapılarından söz etmek mümkündür:

Çocuk yetiştirme sürecinde uygulanan tutum, değer ve inançlar bireylerin kültürel değerleri içselleştirmesini ve daha sonraki gelişim evrelerinde sahip oldukları kişilik özellikleriyle ilgili değerlendirmelerine yansımaktadır. Grim vd., (1999) toplulukçu ve bireyci kültürlerde öğrencilerin kişilik özellikleri karşılaştırdıkları araştırmalarında toplulukçu kültürde yetişen öğrencilerin, bireyci kültürde yetişen öğrencilere göre kendilerini tanımlamada bağımsızlık, rekabetçilik, inisiyatif alma ve kendinden emin olma meraklılık, yaratıcılık, yeterlilik gibi bireyci kültürün kişilik özelliklerini daha az oranda kullandıkları belirlenmiştir. Bunun tersi alçak gönüllülük, dikkatli olma, saygılı olma, uyma, itaat, görev bilinci olma, güvenilirlik, geleneksellik, karşılıklı bağlılık, fedakârlık ve işbirliği gibi toplulukçu kültürün özelliklerini yansıtan kişilik özellikleri daha fazla oranda kullandıkları görülmüştür. Pearson ve Rao (2003) çalışmasında Hong Konglu ve İngiliz annelerle yaptıkları araştırmalarında Hong Konglu annelerin çocuk yetiştirmede toplulukçu değerlerle uyumlu sosyalleştirme hedeflerinde daha çok önem verdikleri belirlenmiştir. Tamis-Le Monda (2003) Japon ve Amerikan annelerin bebekleriyle iletişimlerini incelediği çalışmasında Amerikan annelerin bebeklerinin keşif ve özerkliklerini destekleyici yönde destek verdiğini, Japon anneler ise bebeklerinin sosyal ilişkiler geliştirme yönünde sosyal etkileşimi teşvik edici yönde destek verdiğini belirlemişlerdir.

Arap toplumundaki ebeveyn yetiştirme tarzını Amerikan toplumu ile karşılaştırmayı amaçlayan ve Amerika Birleşik Devletleri'nin yanı sıra Suudi Arabistan Krallığı, Irak, Ürdün, Fas ve Mısır'ı da kapsayan çalışmada, yaşları 15 ve üzeri olan 9250 katılımcı dahil edilmiştir. Araştırma sonucunda Amerika Birleşik Devletleri'ndeki anneler demokratik yöntemler kullanarak çocuklarını bağımsız ve kendine güvenen bireyler olarak yetiştirme eğilimindeyken, Arap ülkelerindeki annelerin itaat edecek ve otoriter kalıplar kullanacak şekilde yetiştirme eğiliminde olduğu belirlenmiş (Kerdasheh vd., 2017).

Dwairy, (2009) Suudi Arabistan, Kuveyt, Cezayir, Ürdün, Hindistan, Fransa, Polonya, Arjantin ve İsrail dahil olmak üzere dokuz batı ve doğu ülkesinde ebeveyn kontrolünü incelemiş ve ebeveyn kontrolünü çocukların psikolojik gelişimini etkileyen önemli bir faktör olarak ölçmeyi amaçlamıştır. Araştırmada doğu ülkelerindeki annelerin

çocukları üzerinde ebeveyn kontrolünü kullanma olasılıkları batı ülkelerindeki ebeveynlere göre daha yüksek olduğu görülmüştür.

Karşılıklı bağımlılık aile modeli: Toplulukçu kültüre özgü aile yapısı olarak kabul edilen "karşılıklı bağımlılık modeli", ataerkil aile yapısına sahip, sıkı aile ve insan ilişkilerinin görüldüğü geleneksel, kırsal toplumlarda yaygın olarak görülür. Toplulukçuluk kültürünün tipik bir örneği olarak dünyanın pek çok bölgesinde gözlenebilen bu aileler, çekirdek bir yapı gösterse de çoğunlukla işlevsel olarak geniş aile özelliği taşırlar. Tarımsal üretim, tüketim, çocuk ve yaşlıların bakımı gibi konularda aileler hem akrabalar hem de kuşaklar arasında karşılıklı bağımlılık ilişkisi içindedirler. Toplulukçu kültürlerde sosyal güvence sistemi yeterli olmadığından çocuklar ana babalar için yaşlılık güvencesi olarak görülmekte ve kuşaklararası duygusal ve maddi bağımlılık sürmektedir. Bu nedenle bu ailelerde çocuk sayısının daha fazla olduğu ve erkek çocuk tercihinin daha yüksek olduğu görülmektedir (Kağıtçıbaşı, 2007). Bu durum ekonomik gelişme ve sosyal değişim sonucunda maddi bağımlılığın azalması, duygusal bağımlılığın ise devam etmesi şeklinde sürmektedir. Kentleşmeye paralel kadınların öğrenim düzeylerinin yükselmesi, ekonomik gelişmeyle birlikte artan refah düzeyinin artması kadınların maddi bağımlılığı azaltmıştır. Ancak toplulukçu kültürlerde duygusal bağımlılık değişmemekte, sosyo-ekonomik gelişmelerden etkilenmemektedir. Bu tespit, 1975 yılında Türkiye'nin de içinde bulunduğu dokuz ülkede yapılan çocuğun değeri araştırmasında (Kağıtçıbaşı, 2007) ana babaların çocuklarına attettikleri değerler incelenmiştir. Araştırma sonucunda "az gelişmiş ülkelerde" (Endonezya, Filipinler, Tayland, Türkiye gibi) ülkelerde çocuğun yaşlılık güvencesi değerinin daha yüksek olduğunu; Almanya ve ABD gibi "gelişmiş ülkelerde" çocuğun yaşlılık güvencesi olarak görülmesinin düşük bir oranda (8) olduğunu, ekonomik olarak gelişmiş toplulukçu kültürlerde (Kore, Singapur gibi ülkelerde) ise bu oranın iki uç arasında (50 civarında) olduğunu göstermiştir (Kağıtçıbaşı, 2007).

Karşılıklı bağımlı aile modelinde, çocuğun ana babaya, ana babanın çocuğa bağımlı olması şeklinde kuşaklararası yön değiştirerek süren bir ilişki biçimi vardır. Hem duygusal hem maddi boyutta süren bu bağımlılık bireylerde ilişkisel benlik oluşumuna yol açar. Karşılıklı bağımlı aile modelinde, sosyalleşme değeri olarak aile-grup sadakati desteklenmekte ve bu değer kuşaklararası bağımlılık içinde aile sisteminin devamlılığını sağlamaktadır. Aileye bağlılığı, sadakati ve itaati vurgulayan sosyalleşme biçimi çocuğun özerkleşmesine izin vermemektedir. Bu aile yapısı içinde çocuk yetiştirme biçimi

özerklikten çok denetim içeren, itaat ve bağımlılığı destekleyen bir tutum olarak ortaya çıkmaktadır. Çocuğun değeri araştırmasında (Kağıtçıbaşı, 2007), Türkiye'de, çocukta en çok istenen özellik, çocuğun ana babasını sözünü dinlemesi iken çocuğun bağımsız ve kendine güvenli olması ise daha az istenen özellik olarak belirtilmiştir. Bu, itaat ve sosyal uyumun gözetildiği diğer kültürlerde de gözlenen bir durumdur ve çocuk yetiştirme tarzlarına bu değerler yansıtılmaktadır. Ülke içi farklılıklar, sosyo-ekonomik gelişme bakımından kültürlerarası farklılıklarla benzer şekildedir. Türkiye'de sosyoekonomik gelişmişlik düzeyi arttıkça çocuğun ekonomik değerinin azaldığı görülmüştür. Kırsal kesimdeki düşük refah ve düşük sosyo-ekonomik düzeydeki toplum ve ailelerde maddi bağımlılık arttıkça çocuğun ekonomik değerinin ön plana çıktığı belirlenmiştir (Kağıtçıbaşı, 1989).

Bağımsızlık aile modeli: Batı toplumunun endüstrileşmiş, orta sınıf kentli aile modelidir. Batının bireyci, çekirdek aile yapısının prototipi olan bu model hem aile hem de aile üyeleri ayrılmış bir yapıdadır. Bağımsız aile modeli ile karşılıklı bağımlı aile modeli arasındaki fark, ilişkisel kültürü yani toplulukçuluk kültürü ile özek yani bireycilik kültürü arasındaki farkı da yansıtmaktadır. Bağımsız aile modeli kentleşmiş, refah düzeyi yüksek teknoloji toplumlarında, bağımlı aile modeli ise, kırsal refah düzeyi düşük, tarım toplumlarında daha yaygın olarak görülmektedir. Bağımsız aile modelinde kuaşklar birbirinden ayrılmış, duygusal ve maddi kaynakların yatırımı çocuğa yönelmiştir. Çekirdek aile yapısının egemen olduğu bu modelde kadının statüsü yüksektir Yüksek refah düzeyine bağlı olarak çocuk gelecek güvencesi olarak görülmediğinden ailedeki çocuk sayısı ve erkek çocuk tercihi azalmıştır. Eğitimin artan önemiyle birlikte çocuğun aile içindeki ekonomik değeri azalmış çocuk aileye maddi katkı getiren değil aksine maddi bir gider kaynağı durumuna gelmiştir. Böylece çocuğun ailedeki ekonomik değeri düşerken psikolojik değeri yükselmektedir. Çocuk yetiştirmede bireyci kültüre uygun olarak özerklik önemsenir, denetime daha az yer verilir. Bağımsızlığı destekleyen ana baba tutumu daha yaygındır. Çocuğun bağımsız, kendine yeten bir birey olarak sosyalleşmesi önem kazanır.

Modernleşme kuramının ve onun batı eksenli değişme hipotezinin bir başka dayanağı da sanayileşmenin sonucu olarak çekirdek aile yapısına ve bireyci ayrılmaya doğru bir evrim geçirildiği kabulüdür. Başka bir deyişle sanayileşmenin diğer tüm toplumlarda böyle bir sonucu olacağı öngörülmüştür. Ancak sanayileşme toplulukçu kültürlerde böyle bir sonuç yaratmadığı gibi, batı kültüründe çekirdek aile yapısının ve ayrılmış insan ilişkilerinin, kısacası bireyciliğin sanayi öncesinde de var olduğunu gösteren tarihsel araştırmalar

mevcuttur. Toplumların bağımlı aile yapılarında da bazı değişimler olduğu gözlenmektedir. Değişim, insan ve toplumla ilgili kaçınılmaz bir durum olmakla birlikte, bu değişimin batı modeline doğru olmayabileceği, farklı şekillerde ve yönlerde gerçekleşebileceği öne sürülmektedir (Kağıtçıbaşı, 2007).

Bağımsız aile modeli, batının bireyci kültürünü temsil etmekle birlikte, etnik ve sınıf farklılıklarına dayalı çeşitliliği yansıtmamaktadır. Söz edilen bu aile modelleri arasında toplumsal değişimlere bağlı olarak geçişler olduğu belirtilmektedir (Kağıtçıbaşı, 2007). Modernizmin varsayımına göre bu geçişin, sosyoekonomik gelişmeyle birlikte karşılıklı bağımlı aile modelinden bağımsız aile modeline doğru olacağı öngörülmekteydi. Ancak kültürün devamlılık gösterdiği ve değişimin modernizmin öngördüğü şekilde olmadığı, temel kültürel özelliklerin korunarak ara modellerin ortaya çıktığı görülmüştür. Çocuğun değerine ilişkin olarak yapılan uluslararası araştırmanın ülkeler arası ve ülke içi karşılaştırma bulguları, artan refahla birlikte maddi bağımlılığın azalmasının duygusal bağımlılığı etkilemediğini, bağımlılık kültürünün gelişmiş kentli kuşaklararası önemini koruduğunu ortaya koymuştur. Bu gelişmeler aile yapısında üçüncü bir modelin geliştirilmesine dayanak oluşturmuştur (Kağıtçıbaşı, 1996).

Karşılıklı duygusal bağımlılık aile modeli: Kağıtçıbaşı (2007), bireycilik ve toplulukçuluk bağlamında birbirine zıt olarak kavramsallaştırılan özerklik ve ilişkiselliğin birlikte gelişebileceği, farklı düzeylerde de olsa bir arada olabileceği ara bir model öne sürmüştür. Toplulukçu kültüre özgü karşılıklı bağımlılık aile modeli, nesiller arasında maddi ve duygusal bağımlılığın olduğu bir yapıdır. Bu aile modelinde çocuğun ekonomik değeri psikolojik değerinden daha önemlidir. Ayrıca itaatkâr olmasına özerklik olmasından daha fazla önem verilir. Dolayısıyla çocuğun sosyalleştirilmesinde uyma temel hedeftir. Bağımsızlık modeli daha çok batı kültüründeki bireyci orta sınıf aile yapılarında gözlenir. Bu aile yapısının karakteristik özelliği de nesiller arasında bağımsızlığa önem verilmesidir. Çocuğun yetiştirilmesinde bireyselleşme önemsendiğinden izin verici bir ebeveynlik tarzı gözlenir. Kağıtçıbaşı'nın (2007) önerdiği üçüncü model ise, "karşılıklı duygusal bağımlılık aile modeli" olarak adlandırılmaktadır. Bu aile yapısında, aile bireyleri arasında maddi bağımlılık olmamakla birlikte duygusal bir bağımlılık vardır. Önceki iki modelin bir sentezi olarak çocuk hem özerk olmaya hem de aileye bağlı olmaya teşvik edilir. Bu modelde ebeveynlik tarzı hem kontrolü hem de özerkliği içerdigi için açıklayıcı otoriterlik olarak betimlenir.

Karşılıklı duygusal bağıllık modeli, toplulukçu kültürlerin kentleşmiş bölgelerinde yangın olarak görülür. Kültürel devamlılıkla birlikte görülen sosyal, yapısal ve ekonomik gelişme bireyleri maddi olarak bağımsız hale getirmekte, aile ilişkilerinde ataerkillik azalmakta, kadının ailedeki konumu yükselmekte, doğurganlık oranı düşmekte, ailelerdeki erkek çocuk tercihi azalmakta ve çocuğun psikolojik değeri artmaktadır. Karşılıklı duygusal bağıllık devam ettiğinden sosyalleşmede aile ve gruba bağıllık değerleri önemlidir. Ayrıca bireyin önemli olduğu ve özerkleşmenin desteklendiği görülür. Karşılıklı duygusal bağıllık modelinde benlik yapılanması, iki temel eğilimi hem bağlanmayı hem de özerkliği içermektedir. İmamoğlu (1987) çalışmasında kentli, yüksek sosyo ekonomik düzeye sahip annelerin çocuklarında bağımsızlığa ve kendine yeterliliğe, alt sosyo ekonomik düzeydeki annelerin ise sadakate ve itaate önem verildiği belirlenmiştir. Aynı zamanda düşük sosyoekonomik düzeydeki anneler çocuklarının minnettarlık duymasını beklediklerini belirtirken; yüksek sosyoekonomik düzeydeki anneler çocuklarının kendilerine yakın ve bağlı olmasını, sevgi göstermesini beklediklerini ifade etmişlerdir.

Karşılıklı duygusal bağıllık modelinde çocuk yetiştirme, eğitim ve sosyalleştirme değerlerinin birbirini dışlayan, çatışan değerler olarak görülemeyeceğini, bunun durağan bir dengeden daha çok dinamik bir değişim ve sentezin sonucu olduğunu ileri sürülmektedir. Bireycilik- toplulukçuluk gibi düalist anlayışının egemen olduğu batı anlayışının aksine bu iki eğilimin aynı insan, aile ve toplumda bir arada bulunabileceğini, bunların birbirini dışlayan karşıt kutuplar olarak varsayılamayacağını vurgulamaktadır. Karşılıklı duygusal bağıllık modeline temel oluşturan özerklik ve bağımlılığın bir arada olduğu savı çocuk yetiştirme biçimleriyle ilgili yapılan çalışmalarda doğrulanmıştır. Hem denetimi hem özerk olmayı destekleyen yetkili ana baba tutumu, düzen sağlayıcı denetimle birlikte sevgiyi ve özerkliği de içermektedir. Bilimsel veriler çocuğun gelişimi, başarısı, psikososyal yeterliği bakımından yetkeci ve serbest bırakan ebeveyn tutumundan yetkili ebeveyn tutumunun daha olumlu olduğunu göstermektedir (Yağmurlu vd., 2009). Karşılıklı duygusal bağıllık modelinde yetkili ebeveyn tutumunun, yetkeci, kısıtlayıcı, itaat odaklı ebeveyn tutumunun yerini aldığı; azalan maddi bağımlılıkla birlikte çocuğun itaat etme-sinin, sadakatinin önemli olmaktan çıktığı ve özerkliğin önemli hale geldiği görülmektedir. Bu aile modelinde duygusal bağıllığın sürmesi için denetim devam etmekte, ayrışmaya izin verilmemektedir. Maddi özerkliğin yanı sıra duygusal bağıllığın önemli olduğu duygusal bağıllık modeline daha çok toplulukçu kültürlerin eğitimli ailelerinde rastlanmaktadır (Yağmurlu vd., 2009).

2.3. Kuzey Irak kültüründe Çocuk Sosyalleştirme Süreci

Dünyada medyada en çok yer alan, ülkelerden biri olarak kabul edilen Irak, savaşları, krizleri, baskıları, terörizmiyle televizyon ekranlarında, haber bültenlerinde, gazete manşetlerinde yer almış ancak, akademik ve bilimsel çalışmalardan ve uzmanlık alanlarından yoksun kalmış bir ülkedir. Medeniyet olarak köklü bir tarihe sahip olmasına rağmen tarihin farklı dönemlerinde çeşitli medeniyetlerin etkisi altında kalmış bir yapıya sahiptir (Naqash vd. 2006). Irak tarihi boyunca farklı etnik ve dinî grupların bir arada yaşadığı sosyolojik olarak heterojen yapıda bir ülkedir. Ülke nüfusunun büyük çoğunluğunu oluşturan ve dinî bir topluluk olan Şîî Araplar güneyde, kuzeyinde ise Kürtler ve Türkmenler etnik grupları, ortada da Sünnî Araplar yerleşiktir. Ülkede ayrıca irili ufaklı bir çok farklı etno-dinî gruplar yaşamaktadır (Deliceoğlu, 2006).

Kuzey Irak, Irak'ın kuzey ve kuzeydoğu doğrultusunda uzanan dağlık kesimi ile Dicle ve Fırat nehir havzalarının yukarı kısmını oluşturan bölgeyi içine almaktadır. Ülkenin kuzey ve kuzeydoğusunda Sünnî olan Kürtler, kuzey ve kuzeybatı bölgelerinde ise Türkmenler yaşamaktadırlar. Bölgede Kürtlerden sonra ikinci büyük grubu Irak Türkleri, oluşturmaktadır. Kerkük, Erbil, Duhok ve Basra'da Hristiyan nüfus yaşamaktadır (Deliceoğlu, 2006). Kuzey Irak'ın kültürü İslam dini ve geleneksel Araplar ve Kürtler kültürü ve Mezopotamya kültürü etrafında biçimlenmiştir. Kuzey Irak kozmopolit toplum çeşitlilikleri yüksek canlı bir kültüre sahiptir. İslamî etki etkisi mimari, müzik, giyim, mutfak ve yaşam tarzına kadar Araplar ve Kürtler topluluklarda görülebilmektedir (Wikipedia, 2023). Bu tarihî geçmiş, toplumun kültürel mirasını, değerlerini ve toplumsal ilişkilerini şekillendirmede önemli bir rol oynamaktadır.

Günümüzde modern Irak, dini ve etnik farklılıklarıyla üç farklı özerk bölgeden oluşmakta olup her bölgede çocuk yetiştirme ve sosyalleşme hedefleri de dahil birçok açıdan kendi aralarında farklılık gösterebilmektedir. Özellikle 1991'den sonra oluşan özerk yönetim sistemi ve sonrasında kurulan Özerk Bölgesel Yönetimler, Kuzey Irak toplumunun siyasi ve toplumsal yapısını etkilemiştir. Bu özerklik, Kuzey Irak'ın kendi iç işlerini yönetme ve özgün bir toplumsal yapı oluşturma fırsatını beraberinde getirmiştir. Kuzey Irak toplumunda etnik kimlik, sosyolojik açıdan önemli bir faktördür. Kürt nüfusunun ağırlıkta olduğu bölgede, Kürt kimliği ve kültürü, toplumun temel taşlarından biridir. Kuzey Irak halkı tarih boyunca kimliklerini koruma ve tanınma mücadelesi vermiş, bu mücadele, toplumun dayanışma ve birlik duygusunu güçlendirmiştir. Kuzey Irak'ta ayrıca din, toplumsal yapının önemli bir

bileşenidir. İslam, Kuzey Irak'ta çoğunlukla Sünni Müslümanlar arasında yaygın olarak kabul edilirken, Alevilik ve diğer inançlar da bulunmaktadır. İslam dininin etkisi, toplumun değerlerini, geleneklerini ve toplumsal ilişkilerini şekillendirmede önemli bir rol oynar (Wikipedia, 2023).

Kuzey Irak toplumunda eğitim ve kültürel faaliyetler de sosyolojik açıdan önemli bir yer tutar. Eğitim sistemi, toplumun geleceği ve değerlerinin aktarılması açısından kritik bir rol oynar. Kültürel etkinlikler, müzik, dans, tiyatro ve spor gibi alanlarda da toplumun bir araya gelmesini ve kültürel kimliklerin korunmasını sağlar. Sonuç olarak, Kuzey Irak toplumu, etnik, kültürel, siyasi, ekonomik ve tarihsel faktörlerin etkisi altında şekillenen dinamik bir yapıya sahiptir. Ulusal kimlik, aile bağları, sosyal ilişkiler, ekonomik durum ve eğitim gibi unsurlar, toplumun sosyolojik yapısında etkili olmuştur (Zeinab ,2014).

Kuzey Irak'ta en yaygın çocuk sosyalleştirme yöntemleri konusunda bilimsel araştırma ya da akademik çalışmaların olmaması nedeniyle, araştırmanın bu bölümünde, Kuzey Irak'ta çocukluk alanında uzmanlarla yapılan görüşmelerden yararlanmıştır.

Irak'ın kuzey bölgesi coğrafi ve etnik yapı bakımından diğer bölgelerden farklılık gösterdiğinden, sosyalleşme yöntemleri de farklılık göstermekte ve bazen Irak'ın geri kalanıyla örtüşebilmektedir. Kuzey Irak, nüfusunu 1991 yılından bu yana bir nevi kendi kendini yöneten Kürt uyruklu olarak kabul etmekte, dağlık bir yapıya ve aşırı karasal iklime sahip olması nedeniyle coğrafi yapısı da farklılık göstermektedir. Bu tür toplumlarda örf ve adetlerin sosyalleşme yöntemleri üzerinde büyük etkisi vardır. Bu durum, sosyoloji alanında uzman ve Bağdat Üniversitesi'nde profesör olarak görev yapan Dr. Zainab Muhammed Salih tarafından doğrulanmıştır. Dr. Salih konuyla ilgili aşağıdaki açıklamayı yapmıştır.

“Çocuğun yetiştirilmesinde coğrafi ortamın büyük etkisi vardır. Güney bölgesinde sosyal yetiştirilmesinde dağın oğlundan ve ovanın oğlundan farklı olduğu görülmektedir. dağlık bölgenin engebeli olması ve içinde hareket etmenin ve çalışmanın zorluğundan dolayı dağ biraz serttir. Bu nedenle dağlık bölgelerde yetişen çocuğun sarmaya (Kundaklama) giderken bile kendisinden farklı olduğunu fark ederiz. güneyde yöntem ve bu sonuç olarak çocuğun kişiliğini etkiler. Bu nedenle, dağlık bölgenin oğlunun keskin bir mizacı, güçlü bir yapıya sahip olduğunu ve havanın dalgalanmalarına ve dağın engebeli ve sertliğine dayanabileceğini görüyoruz. Çocuğun sosyalleşme yöntemlerinin farklı olduğu, dolayısıyla çocuğun diğeriyle kaynaşan bir doğası vardır. Çocuk hâkim

kültür ve çevrenin doğasına göre daha açıktır. Ebeveynler çocuk yetiştirme konusunda hoşgörölü ve geleneksel eğitim yöntemlerine göre daha esnektir.”

2003'teki savaştan sonra Irak'ın kuzeyi yeni ve farklı bir döneme girmiştir. 30 yıldır daha demokratik yöntemlerle ülke yönetilmektedir. Birçok ülkeden farklı etnik ve dini gruplara ülkeye giriş açılmıştır. Ancak bu hızlı ve ani değişim toplum üzerinde olumlu etkiden daha çok olumsuz etkiler oluşturmıştır. Sonuç olarak, toplum iki gruba dönüştü, değişimi ve diğer kültürlerle, özellikle batılı kültürlerle açıklığı memnuniyetle karşılayan genç bir grup ve Irak toplumunun orijinal gelenek ve göreneklerine bağlı başka bir grup. Dolayısıyla yeni neslin sosyalleşme yöntemleri geçmişten çok farklı. Bu, çocukluk alanında uzman ve Süleymaniye Üniversitesi'nde bir üniversite profesörü olan Dr. Nazira Saleh Muhammad göre,;

“Bugünün görüşüne göre Kürt çocuğı maddi ve manevi tüm haklarına sahiptir. Maddi haklara gelince, anne-baba onun beslenme, giyinme, oyun oynama, en iyi anaokuluna veya okula girme gibi ihtiyaçlarını karşılamak için büyük çaba sarf etmektedir. psikolojik alan için, duygularını ve sevgi, nezaket ve şefkat duygusunu dikkate alarak, bazen bunun aşırılık olduğunu söylüyoruz. Ebeveynler tarafından harika çünkü kanıtlar çok fazla oluncaya kadar çocuğı sevgi ve şefkat yaymaya çalışıyorlar. Öyle ki, Kuzey Irak'ta aileyi yetiştirmek bazı yönlerden maalesef ailenin çocuğı yetiştirme ve disipline etme rolünü biraz kısaltıyor. Disiplin ve ayrıca okuldaki eğitimden çok medyanın rolü. Babalar ve anneler artık çocuklarının maddi ve manevi ihtiyaçlarını karşılamaya çok düşkünler, eğitim yönünü, görgü kurallarını, ev dışında başkalarıyla iyi geçinmeyi ihmal ediyorlar. Aile içinde sosyalleşme ve yetiştirilme konusunda kadın ve erkek arasındaki farklılıklara çok azalmış durumdadır

Küreselleşmenin ve diğer kültürlerle açıklığın etkileriyle ailenin, eğitim ve sosyal kurumların ilgi odağı haline gelmesiyle Iraklı ailelerde çocuğun statüsü öncekinden farklı bir hal almıştır.

Dohuk Üniversitesi'nde yardımcı doçent ve erken çocukluk alanında uzman olan araştırmacı Bashkoush Jaafar, Kuzey Irak'taki sosyalleşme yöntemlerinin küreselleşmenin etkisiyle son yirmi yılda birçok değişikliğe uğradığını doğruluyor. Jaafar (2023) bölgenin kapılarının diğer bölgelere açıldığını, bireylerin artık toplumunun ve devletinin tutsağı olmadıklarını ifade etmiştir. Birçok genç akademisyen okumak için Avrupa ülkeleri ve Irak'ın komşu ülkelerine gitmiş, geri döndüklerinde okudukları ülkelerden çeşitli fikir ve kültürleri yanlarında getirmişlerdir. Ayrıca özel okulların çocuk yetiştirmede oynadığı rolü

unutmamakta fayda vardır. Son zamanlarda bu bölgede yabancı özel okul olgusunun artması, İngiliz, Amerikan, Fransız ve hatta Türk okulları dahil ve her birinin kendine has bir sisteminin olması Iraklın çocukların kültürel zenginleşmesinde etkili olmuştur. Özel okul olması ve eğitim almanın maliyeti çok pahalı olması sebebiyle sadece zengin sınıfların çocukları bu okullarda eğitim alabilmiştir. Bu da çocukların yetiştirilmesinde zengin ve fakir sınıflar arasındaki farkların artmasına neden olmuştur.

Genel bağlamda Irak toplumunda çocuk sosyalleştirme sürecinde aile, kültür, din ve toplumsal değerlerin etkileşimiyle şekillendiği söylenebilir. Kuzey Irak toplumu, aile bağlarının güçlü olduğu bir toplumdur. Aile, toplumun temel yapı taşı olarak kabul edilir ve aile bireylerinin birbirine destek olması, birlikte hareket etmesi ve birbirleriyle yakın ilişkiler içinde olması önemlidir. Çocuklar genellikle aile içinde ortak bir sorumluluk olarak görülür ve geniş aile yapısı içinde büyür. Çocukların eğitimi ve değerlerin aktarımı, anne ve babaların, büyük ebeveynlerin ve diğer aile üyelerinin görevi olarak kabul edilir. Çocukların aidiyet duygusunu güçlendirilmesinde aile bireyleri arasında yakın ilişkilerin kurulması ve aile birliğinin korunması önemli bir değer olarak görülmektedir. Kültürel değer olarak özellikle saygı, misafirperverlik, aile değerleri ve toplumsal sorumluluk gibi değer ve normlarını çocuk sosyalleştirmede önemlidir. Çocukların aile içindeki büyüklerin otoritesine saygı göstermesi beklenir. Misafirperverlik önemli bir değerdir ve çocuklar misafirleri ağırlama ve saygı gösterme becerilerini kazanmaları beklenir. Bununla birlikte dinî ritüeller, dualar ve değerlere ilişkin gelenekler ve törenler, çocuklara kültürel kimliklerini ve aidiyetlerini benimsemelerinde önemli görülür. Sevgi, sabır ve anlayış, çocukların yetiştirilmesinde önemli bir rol oynar. Çocukların akademik eğitime büyük önem verilir ve ebeveynler, çocuklarının akademik başarısını teşvik etmek için çaba gösterilir. Ebeveynler, çocuklarının iyi bir eğitim almasını ve başarılı bir kariyer yapmasını hedefler. Çocukların ahlaki değerlere uyum sağlaması, eğitim almaları ve toplumla uyum içinde olmaları önemlidir. Bu nedenle, çocuklar genellikle okula gönderilir ve akademik başarıya teşvik edilir. Ayrıca çocuklardan aile birliğine katkıda bulunma, kültürel ve dini değerlerini benimseme ve aile onurunu koruma gibi davranışlar beklenir. Genellikle, çocuklar aile içinde saygı ve itaat etmeleri beklense de bu anlayış bölgesel ve sosyoekonomik bağlamlarda farklılıklar gösterebilir. Kentsel bölgelerde yaşayan ebeveynler genellikle daha modern ve batılı bir çocuk yetiştirme yaklaşımı benimseyerek, çocukların özerkliklerini karar verme becerileri gibi bireysel özgürlükleri ve kişisel gelişimlerini ön planda tutarlar.

Kırsal bölgelerde daha geleneksel ve toplumsal normlara dayalı bir yaklaşım sürdürülür. Zengin aileler genellikle çocuklarının daha iyi bir eğitim almasını sağlamak için sosyal destek kaynaklarından yararlanabilirken, daha düşük gelirli ailelerin ekonomik sınırlılıkları çocuk yetiştirme sürecini etkileyebilir. Bu durum, çocukların eğitimine erişim ve fırsatlarda eşitsizliklere neden olabilir. Her ailede tercih edilen yaklaşımlar farklılık gösterse de genel olarak Iraklı ebeveynlerin çocuklarının sağlıklı gelişimini ve topluma olumlu katkılarını hedeflediğini söylemek mümkündür.

2.4. Türk kültüründe Çocuk Sosyalleştirme Süreci

Türk kültüründe aile, toplumun temel yapı taşı olarak kabul edilir. Türk kültüründe de çocuk sosyalleştirmede aile önemli bir role sahiptir. Disiplin genellikle sevgi, anlayış ve iletişim temelinde sağlanır. Ebeveynler genellikle çocuklarıyla empati kurar ve onların duygusal ihtiyaçlarını anlamaya çalışır. Sert disiplin yöntemleri yerine, çocukların sorumluluk duygusunu geliştirmelerine ve kendi kararlarını alabilmelerine teşvik edilir. Türk ebeveynler genellikle çocuklarına saygı, sevgi ve koruma sunmayı amaçlar. Ebeveynler, çocuklarına karşı sevgi dolu bir yaklaşım benimserler ve onların ihtiyaçlarını karşılamak, güvenli bir ortam sağlamak ve mutlu bir çocukluk geçirmelerini sağlamak için çaba gösterirler. Aile üyeleri arasında güçlü bağlar kurularak aile içinde birlik, dayanışma ve sevgi gibi değerlerin korunması ve geliştirilmesi amaçlanır. Ebeveynler çocuklarına sağlam bir temel eğitim vermek, ahlaki değerleri aşılamak ve onların kişisel gelişimini destekleme yönünde çaba gösterir. Büyük ebeveynler, amcalar, teyzeler ve kuzenler gibi akrabalar da çocukların hayatında önemli bir rol oynarlar. Bu şekilde çocuklar, aile içindeki farklı nesillerden gelen deneyimlerden faydalanır ve aile bağlarını güçlendirir. Çocuklar genellikle ailenin küçük bireyleri olarak kabul edilir. Bir diğer önemli görülen bir diğer önemli sosyalleştirme hedefi ise eğitim, meslek seçimi ve disiplindir (Şengönül, 2013). Çocukları akademik başarıya teşvik etmek, kültürel ve sanatsal etkinliklere katılmalarını sağlamak ve onların ilgi ve yeteneklerini keşfetmelerine yardımcı olmak en önemli ebeveynlik beklentileri arasındadır. Ebeveynler için çocukların eğitimi ve geleceği büyük önem taşır. Çocukların iyi bir eğitim alması ve akademik başarı elde etmesi hedeflenir. Aynı zamanda, çocukların başkalarına saygı göstermeleri ve toplumsal değerlere uygun davranmaları beklenir. Eğitim sürecinde akademik becerilerle birlikte saygılı olma, toplumsal kurallara uyma ve sorumluluk alma gibi toplumsal değerlerin kazandırılması da önemlidir.

Türkiye'de çocuk yetiştirme hedefleri, modern yaşamın etkisiyle cinsiyet rolleri ve aile dinamikleri üzerindeki değişimler, ebeveynleri sosyalleştirme hedeflerinde duygusal gelişim ve sosyal becerilerini destekleme yönünde evrilmeye başlamıştır. Son yıllarda yapılan çalışmalarda annelerin çocuğun kişilik ve sosyal gelişime odaklandığı vurgulanmaktadır. Aile içinde kurulan iletişimde empati becerisinin önem kazanmaya başladığı, çocuğun sosyalleşme sürecinde anne davranışlarının çocuğun empatik beceri gelişiminde önemli olduğu vurgulanmaktadır (Akyol, 2005: 12; Körükçü & Aral, 2005; Tezel Şahin & Cevher). Türkiye'de çocuk yetiştirme hedefleri, modern yaşamın etkisiyle cinsiyet rolleri ve aile dinamikleri üzerindeki değişimler, ebeveynleri sosyalleştirme hedeflerinde duygusal gelişim ve sosyal becerilerini destekleme yönünde evrilmeye başlamıştır.

Türkiye toplulukçu değerlere sahip ancak çocuk yetiştirme değerlerindeki değişiklikler Karşılıklı Duygusal Bağlılık Modelindedir. Genelde gelenek özelliklerine sahip aile yapısının yaygın olduğu Türk toplumunda, toplulukçu kültür değerlerinden, bireyci kültür değerlerine doğru bir geçiş yaşanmıştır. Çocuk yetiştirme süreci aile büyüklerinin de katıldığı bir süreçten günümüzde kentli küçük çekirdek aile doğru hızlı bir geçişle birlikte aile yapısının bağımlılıktan özerkliğe doğru evrilmiş olduğu araştırma sonuçlarından görülebilmektedir (Kağıtçıbaşı, 2007; Yağmurlu vd., 2009)

Çocuk sosyalleştirme süreci, çocukların kültürel değerleri, sosyal becerileri ve toplumsal rolleri öğrenmelerini içerir. Çocuk sosyalleştirme sürecinde Kuzey Irak ve Türk kültürlerinde bazı ortak hedefler ve değerler bulunmaktadır. Her iki kültürde de çocuk sosyalleştirme süreci, toplumun değerleri, normları, gelenekleri ve aile birliği gibi faktörleri içerir. Aile, akrabalar, komşular ve toplumun diğer üyeleri, çocuklara bu süreçte önemli rol modelleri olarak hizmet eder. Çocukların kültürel kimliklerini benimsemeleri, sosyal becerilerini geliştirmeleri ve topluma uyum sağlamaları yönünde beklentiler önemlidir. Bu ortaklıklar, her iki kültürde de çocukların sağlıklı gelişimini desteklemeye yönelik çabaları yansıtmaktadır. Örneğin her iki kültürde aile birliği ve dayanışma önemli bir değerdir. Aileler, çocukların aidiyet duygusunu geliştirmek ve sosyal bağlarını güçlendirmek için birlikte vakit geçirmeye önem verirler. Çocuklara ahlaki ve toplumsal değerlerin aktarılması büyük önem taşır. Aileler, çocuklara doğruluk, dürüstlük, saygı, hoşgörü gibi değerleri öğretmeye çalışır ve bunları çocukların davranışlarına yansıtılmaları beklenir. Her iki kültürde de eğitim-öğrenme ve sosyal beceriler önemli bir sosyalleştirme hedefleridir. Aileler,

çocukların akademik başarılarını desteklemek, çocuklara iletişim, işbirliği, empati gibi becerileri kazandırmak, toplumsal ilişkileri güçlendirmek yönünde destek sunar. Ek olarak her iki kültürde de çocukların yardımseverlik, gönüllülük gibi davranışlarla topluma katkıda bulunma değeri bulunmaktadır.

2.5. İlgili Araştırmalar

Çinli-Amerikan, Avrupalı-Amerikan ebeveynlerin çocuk sosyalleştirme amaçlarını inceleyen bir çalışmada Avrupalı-Amerikan ebeveynler kendini ifade etme, kendine güven, meraklı, araştırmacı gibi bireyci kültürel değerleri içeren hedeflere önem verdikleri, Çinli-Amerikan ebeveynlerin ise aile onurunu koruma, yaşlılara karşı saygılı davranma gibi toplulukçu değerlere yönelik sosyalleştirme hedeflere daha çok önem verdikleri görülmüştür. (Chao, 2000).

Porto Riko'lu ve İngiliz orta-sınıf annelerle yapılan bir çalışmada, Porto Rikolu annelerin olarak uygun, diğerleri ile birlikte olma, kişiler arası davranışlar, aile içi rol ve sorumluluklarını yerine getirme gibi toplulukçu değerlere uygun sosyal davranışlarla ilgili sosyalleştirme amaçlarını önemsedikleri: İngiliz annelerin ise çocuk sosyalleştirmede kendine güven, kişisel potansiyelini gerçekleştirme ve özgüven gibi bireysel benliği vurgulayan bireyci değerlerle bağlantılı olan özellikleri önemsediklerini belirlemiş (Miller & Harwood, 2001)

Amerikan ve Hollandalı anne-babaların ebeveyn etno-teorilerini incelendiği bir araştırma ebeveynlerden çocuklarını tanımlamaları istenmiştir. Amerikalı ve Hollandalı ebeveyn grupları çocuklarını tanımlamada yetenekli, zeki, güçlü iradeli, çevreyle ilgili, başarı yönelimli, bağımsız, kendine güvenli ve lider olma gibi benzer şekilde bireyci değerlere yönelik tanımlar vermişler. Her iki gruptaki ebeveynlerin yalnızca bakım ihtiyacı ve duygusal yakınlıkla ilgili tanımlamaların toplulukçu değerleri vurguladığı görülmüş (Harkness, Super & Tijen, 2000).

İsraili ve Rus ebeveynlerin kültürel ebeveynlik teorileri ve hedeflerinin incelediği bir çalışmada her iki gruptaki ebeveynlerin çocuklarında özerklik, bilişsel yeterlik ve bağımsızlık gibi özellikler görmek istedikleri belirlenmiş. Ayrıca İsraili ebeveynler başarı, sosyal uyum, değer görme ve toplum tarafından kabul edilme gibi toplumsal değerlere vurgu

yaptıkları saptanmış. Rus ebeveynlerin ise çocuklarının iyi ücretli, saygın işlerde çalışma ve yüksek eğitim düzeyine ulaşmalarını istedikleri belirlenmiş (Rosenthal & Roer-Strier, 2001)

Fransız kültürel ebeveynlik modellerini ve çocuk yetiştirme inançlarını inceleyen Fransız annelerin ebeveynlik stilleri ve çocuk yetiştirme inançlarını incelenildiği bir çalışmada Fransız annelerin “çocukla bağ kurma ve “çocuğu değişik uyaranlara maruz bırakma” davranış örüntüleri sergiledikleri belirlenmiş. Annelerde en yoğun olarak çocuklara duygusal uyarımda bulunma davranış örüntüleri sergilendiği gözlemlenmiş. Bireyci değerlere sahip olmasına rağmen Fransız annelerde bağlılık kültürünün bir bileşeni olarak duygusal bağlılığa ve toplumsal kuralların aktarımı teşvik edici davranış örüntüleri sergiledikleri belirlenmiş (Suizzo, 2002).

Amerikan ve Fransız annelerle yapılan bir çalışmada ebeveynlerin uzun süreli çocuk sosyalleştirme hedefleri incelenmiş. Çalışma sonucunda Fransız ebeveynlerin özerk-ilişkisel eğilimlerini yansıttığı gözlenmiş. Ayrıca her iki ebeveyn grubunda da özerklik ve özgüven gibi bireyci değerlere eşit düzeyde vurgu yapıldığı saptanmış (Suizzo, 2004).

Tayvan, Yunanistan ve Amerika’da orta sınıf annelerle yapılan bir çalışmada okul öncesi çocuklarının sahip olmasını istedikleri özellikleri tanımlamaları istenmiştir. Araştırma sonucunda farklı kültürel arka planlara sahip olunmasına karşın her üç toplumda da ebeveynlerin hakkını savunma, kendine güven, bağımsızlık, merak gibi bireyci kültürün özelliklerine hem de paylaşma ve diğerlerine saygı duyma gibi toplulukçu kültürel değer verdikleri gözlenmiş (Tamis-Le Monda vd., 2003)

Latin, Çin, Afrikalı, Avrupalı-ve Amerikan ebeveynlerin çocuk sosyalleştirme hedeflerinin incelendiği bir çalışmada kültürel arka plan ve sosyal konumun yanı sıra, annelerin öğrenim düzeylerine göre de sosyalleştirme hedeflerinde özerklik ve ilişkiselliğin farklı boyutlarına vurgu yaptıkları belirlenmiş. Avrupalı-Amerikan ebeveynlerde kültürel yönelimle bağlantılı olan bu özellikler, azınlık gruplarda dezavantajlı konumla ve sosyal bariyerlerle baş etmede gerekli özelliklere vurgu yapıldığı tespit edilmiş. Avrupalı-Amerikan gruba kıyasla Latin, Çin ve Afrikalı azınlık grubun çocuklarının güçlü olmaları yönünde hedefleri önemsedikleri belirlenmiş. Dört etnik grupta da özerklik ve kendine güvenin önemli olduğu belirlenmiş. olarak değerlendirilmektedir (Suizzo, 2007)

Dwairy, (2009) Suudi Arabistan, Kuveyt, Cezayir, Ürdün, Hindistan, Fransa, Polonya, Arjantin ve İsrail dahil olmak üzere dokuz batı ve doğu ülkesinde ebeveyn

kontrolünü incelemiş ve ebeveyn kontrolünü çocukların psikolojik gelişimini etkileyen önemli bir faktör olarak ölçmeyi amaçlamıştır. Doğu ülkelerindeki ebeveynlerin çocukları üzerinde ebeveyn kontrolünü kullanma olasılıkları batı ülkelerindeki ebeveynlere göre daha yüksekti.

Yağmurlu ve Sanson'un (2009) araştırmasında Avustralya'da yaşayan Türk annelerin söz dinleme, itaat etme gibi uyma davranışını daha çok önemsedikleri, Avustralyalı annelerin ise kendini geliştirme gibi hedeflerini önemsedikleri bulunmuştur. Çalışma sonuçlarından da anlaşılacağı üzere çocuk sosyalleştirmede kültürün etkisi ile toplulukçu kültürlerde bağımlılığın, güçlü aile bağlarının ve itaatin temel özellikler olduğu görülmektedir. Bu değerlerin esas olduğu toplulukçu kültürlerde anne babalar daha çok yetkeci ebeveynlik stiline sahiptirler. Bireyci kültürlerde ise özerk (kendine yeten, kendini kontrol eden) bir çocuk yetiştirmek hedeflendiği için açıklayıcı-otoriter bir ebeveynlik stili daha çok görülmektedir.

Yağmurlu vd. (2009) çalışmasında Türk annelerin öğrenim durumlarına göre uzun süreli çocuk sosyalleştirme hedeflerini karşılaştırmıştır. Yüksek düzeyde eğitilmiş yirmi anne ve düşük düzeyde eğitilmiş yirmi anneyi eğitim durumlarına göre karşılaştırılmıştır. Araştırmada öğrenim durumu yüksek annelerin, öğrenim durumu düşük annelere göre kendini geliştirme ile ilişkili hedefleri daha fazla, uygun davranış göstermeye ilişkin hedefleri ise daha az vurgu yaptıkları belirlenmiştir. Her iki eğitim grubundaki annelerin topluma uyum, sevecenlik ve davranışları kontrol ilişkili hedeflerin benzer olduğu belirlenmiştir.

Memet (2010); kültürel değer yönelimine göre ebeveynlerin sosyalleştirme hedeflerini incelediği çalışmasında 228 anne ve 228 baba dahil edilmiştir. Çalışmada Bireycilik-Toplulukçuluk ölçeği ve Sosyalleştirme Hedefleri Ölçeği kullanılmıştır. Araştırma sonucunda ebeveynlerin toplulukçu-bireyci kültürel değer yönelimi boyutunda sosyalleştirme hedeflerinde farklılaştığı belirlenmiştir. Yatay ve dikey toplulukçu kültürel değer yönelimi düzeyi daha yüksek olan annelerin bireyci toplumlarda önemli olduğu düşünülen benlik gelişimine yönelik sosyalleştirme hedeflerine daha fazla önem verdikleri görülmüş. Ayrıca dikey toplulukçu kültürel değer yönelimleri yüksek olan babaların hem benlik gelişimi hem de aileye yönelik hedefleri önemsedikleri belirlenmiştir. Ek olarak

annelerin aileye yönelik sosyalleştirme hedeflerini babalardan daha çok önemsedikleri belirlenmiştir.

Avrupa’da yaşayan Türk göçmenlerin aile yapısı ve çocuk yetiştirme biliş ve davranışlarını inceleyen bir çalışmada Türk anneler daha itaat odaklı çocuk yetiştirme eğiliminde olduğu, batılı annelerin ise özerkliği destekleyen bireyci eğilimde ebeveynlik davranış örüntüsü sergiledikleri belirlenmiş. Türk göçmen annelerin otoriter disiplin teknikleri ve müdahaleci tutumlarında azalma olduğu saptanmış (Durgel & Yağmurlu, 2014)

Okul öncesi çocukların duygu düzenleme becerileri ile annelerinin duygu sosyalleştirme davranışları arasındaki ilişkinin incelendiği bir çalışmada annelerin duygusal sosyalleştirme davranışlarıyla çocukların duygu düzenleme becerilerinin anlamlı bir yordayıcısı olduğu belirlenmiş (Seçer, 2017).

Annelerin çocuklarına ilişkin sosyalleştirme hedefleri ile çocukların sosyal duygusal uyumları arasındaki ilişkinin incelendiği bir çalışmada annelerin sosyalleştirme hedeflerinin çocuğun cinsiyeti ve sosyoekonomik düzey değişkenlerine farklılaştığı belirlenmiş. Ayrıca çocukların sosyal yaşama uygun davranma davranışlarının annelerin benlik gelişimine yönelik sosyalleştirme hedefleri arttıkça arttığı belirlenmiştir (Eke, 2018).

BÖLÜM III

YÖNTEM

Çalışmanın bu bölümde araştırma modeli, çalışma grubu, veri toplama yöntem ve teknikleri ile analizlerine ilişkin ilişkili bilgilere yer verilmiştir.

3.1. Araştırma Modeli

Nitel araştırma yöntemi kullanılarak gerçekleştirilen yaklaşım olarak kültür analizi deseninde yürütülmüştür. Nitel araştırma görüşme, doküman inceleme ya da gözlem gibi veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda izlendiği bir araştırma türüdür (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Araştırmada yaklaşımı olarak kültür analizi deseni kullanılmış. Kültür analizi (ethnography) bireysel algı ve davranış kadar toplumsal işleyiş, toplumsal davranış, değerler, normlar gibi kültürel öğelerin tanımı ve analizi üzerine odaklanan bir çalışma türüdür (Hancock, Ockleford, & Windridge, 2001). Kültür analizi yaklaşımını benimseyen çalışmalarda amaç belirli bir grubun kültürünü tanımlama ve yorumlamadır. Bu tanımlama ve yorumlama o kültüre özgü kavramlar, süreçler ve algılar çerçevesinde yapılır (Hancock, 2004). Sosyalleştirme hedefleri kültüre bağlı bir süreçtir (Quintana vd., 2006). Bir toplumun kültürü, ortak oluşturulmuş bir gerçeklik bütünü olarak nitel araştırma açısından ilginç ve önemli bir çalışma konusudur. Ortak bir anlayış ve kurallar bütünü olan kültür, bireylerin ve grupların davranışlarını etkiler ve şekillendirir. Bu nedenle araştırmaya dahil edilen katılımcıların davranış kalıpları, algıları ve paylaştıkları deneyimler bir araştırmanın odaklandığı alanları oluşturmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Kültür analizi sosyal olguları bağlı bulundukları çevre içerisinde araştırmayı ön plana alan bir yaklaşımdır. Bu yaklaşım araştırmacıya kültürel farklılık ve benzerliklerden hareketle alan yazına katkıda bulunma imkân sağlamaktadır (Christensen vd, 2020; Vannoni, 2015). Bu bağlamda araştırmada farklı kültürlere sahip Türk ve Kuzey Iraklı annelerin çocuk sosyalleştirme hedeflerini derinlemesine incelenmek amacıyla kültür analizi deseni tercih edilmiştir.

3.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu oluşturmak için amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Amaçlı örnekleme yöntemlerinden biri olan ölçüt

örnekleme, ele alınacak probleme ilişkin önceden belirlenen niteliklere sahip kişi, olay, nesne ya da durumlar üzerinde çalışılmasıdır (Büyüköztürk vd., 2012). Araştırmanın çalışma grubunu oluşturan katılımcıların Türk ve Kuzey Irak kültüründe doğup büyümesi temel ölçüt olarak belirlenmiştir. Ayrıca;

- Katılımcı annelerin 0-6 yaş arasında en az bir çocuğa sahip olmasıdır.
- Aile üyelerinin bir arada yaşıyor olmasıdır. (Boşanmış katılımcılar dahil edilmemiştir)
- Annelerin farklı kültürlerden etkilenme ihtimalini dışarıda tutmak amacı ile de “kendi kültürleri dışında farklı bir kültürde yaşama deneyimine sahip olmaması” ölçütleri belirlenmiştir.

Çalışma grubu yukarıdaki bu ölçütleri karşılayan 20 anne Antalya’dan, 20 anne Duhok/Kuzey Irak’dan olmak üzere toplam 40 kişidir. Çalışma grubuna ilişkin sosyo-demografik bilgiler Tablo 3.1. ve Tablo 3. 2’de sunulmuştur.

Tablo 3.1. Kuzey Iraklı Annelerin Sosyo Demografik Bilgiler

Katılımcılar	Çocuğun Yaşı	Çocuğun Cinsiyeti	Ailenin Çocuk Sayısı	Anne Yaş	Baba Yaş	Anne Öğretim	Baba Öğrenim	Anne Meslek	Baba Meslek
A1	5	K	3 K 1 E	35	35	Ön lisans	Lisans	Ev hanımı	İşçi
A2	4	E	1 K 1 E	32	37	Yüksek lisans	Lisans	Öğretmen	Öğretmen
A3	5	E	1 K 1 E	29	33	Lisans	Lisans	Öğretmen	İşçi
A4	5	E	1K 2 E	37	43	Ön lisans	Lisans	Öğretmen	Tekniker
A5	5	E	1 K 2 E	36	38	Ön lisans	Yüksek lisans	Öğretmen	Öğretmen
A6	6	K	3 kız 1 erkek	43	43	Ön lisans	Ön lisans	Öğretmen	Memur
A7	5	K	1 K 3 E	32	36	Lisans	Lisans	Öğretmen	Memur
A8	6	K	2 K	35	37	Ön lisans	Yüksek lisans	Öğretmen	Öğretmen
A9	6	K	2 K 1 E	31	34	Ön lisans	Ön lisans	Memur	İşçi
A10	5	E	2 K 2 E	36	37	Yüksek lisans	Lisans	Öğretmen	Öğretmen
A11	4	K	2 K	42	42	Lisans	Lisans		Memur
A12	4	K	4K	42	44	Ön lisans	Lisans	Öğretmen	Memur
A13	5	E	2 E	45	55	Lisans	Doktora	Öğretmen	Öğretmen
A14	5	K	2K 1E	39	39	Ön lisans	Ön lisans	Öğretmen	İşçi
A15	5	E	1 K 1 E	29	38	Ön lisans	Yüksek lisans	Ev hanımı	Öğretmen
A16	5	K	1 K 1 E	33	43	Lisans	Yüksek lisans	Ev hanımı	Memur
A17	4	K	1 K 1 E	33	49	Yüksek lisans	Yüksek lisans	Doktor	Öğretmen
A18	5	E	1 E	27	36	Lisans	Yüksek lisans	Öğretmen	Memur
A19	5	E	2 K 2 E	36	39	Lisans	Yüksek lisans	Memur	Memur
A20	5	K	2 K 3 E	41	46	Lisans	Lisans	Memur	Memur

Tablo 3.1 'de çalışmaya katılan Kuzey Irak örneklem grubundaki annelerin sosyodemografik özellikleri görülmektedir.

Tablo 3.2. Türk Annelerin Sosyo Demografik Bilgiler

Katılımcılar	Çocuğun Yaşı	Çocuğun Cinsiyeti	Ailenin Çocuk Sayısı	Anne Yaş	Baba Yaş	Anne Öğretim	Baba Öğrenim	Anne Meslek	Baba Meslek
B1	6	K	1K	42	45	Lisans	Lisans	Öğretmen	Asker
B2	6	E	1K 1E	36	40	Lisans	Lisans	Ev Hanımı	Memur
B3	4	E	2E	29	36	Lisans	Lisans	Öğretmen	Öğretmen
B4	6	E	1K 1E	39	49	Lisans	Ön lisans	Öğretmen	Memur
B5	5	K	1K	27	39	Lisans	Lisans	Eğitmen	Öğretmen
B6	6	E	2E	44	49	Ön lisans	Lisans	Ev Hanımı	Esnaf
B7	5	K	2K	38	45	Lisans	Lisans	Ev Hanımı	Öğretmen
B8	5	K	2K 1E	38	39	Ön lisans	Lisans	Ev Hanımı	Özel Sektör
B9	6	E	1K 1E	37	39	Lisans	Lisans	Ev Hanımı	Öğretmen
B10	5	E	0	40	42	Lisans	Lise	Ev Hanımı	Özel Sektör
B11	5	E	1K 1E	38	40	Lisans	Lisans	Hemşire	Asker
B12	5	K	2K 1E	43	53	Ön lisans	Lisans	Ev Hanımı	Özel Sektör
B13	5	K	2K 1E	42	54	Ön lisans	Lisans	Ev Hanımı	Emekli
B14	5	K	2K 1E	42	54	Ön lisans	Lisans	Ev Hanımı	Özel Sektör
B15	5	E	2E 1K	42	52	Lisans	Lisans	Ev Hanımı	Özel Sektör
B16	5	E	1K 1E	42	52	Lisans	Lisans	Ev Hanımı	Emekli
B17	4	K	1K	32	32	Lisans	Lisans	Öğretmen	Öğretmen
B18	3	K	1K	29	29	Lisans	Lisans	Memur	Memur
B19	6	E	1K 1E	43	50	Ön lisans	Lisans	Ev Hanımı	Memur
B20	5	K	1K	31	31	Lisans	Lisans	Özel Sektör	Asker

Tablo 3.2 'de çalışmaya katılan Türkiye grubundaki annelerin sosyodemografik özellikleri görülmektedir.

3.3. Veri Toplama Araçları

Nitel araştırmalarda belirlenen olgu, olay ya da durumun derinlemesine incelenerek araştırılması, betimlenmesi ve konu hakkında detaylı verilere erişebilme amacı vardır. Doğası gereği standardize edilmiş veri toplama araçları ile ölçülmesi güç olan kültür muğlaktır. Veri kaynakları genellikle bir kültürü oluşturan ve o kültürden etkilenen bireyler

ya da gruplar olduğu için araştırıcının incelediği kùltùrù ve kùltùrùn birey ya da gruplar üzerindeki etkilerini ayrıntılarıyla anlayabilmesi gerekir.

Araştırmacı, katılımcıların belirli bir kavram veya fenomenle ilgili algı, anlayış, duygu ve bakış açısını tanımlamak için olguların açıklanmasına ve betimlenmesine odaklanmaktadır. Bu nedenle araştırmacı çalıştığı kùltùrù ve bu kùltùrùn birey ya da gruplar üzerindeki etkilerini derinlemesine anlayabilmek için saha çalışması süreci içine girmiştir. Türk kùltùr ortamını tanımak için Antalya il merkezinde iki yıl süreyle belli bir semtte yaşamını sürdürmüştür. Kuzey Irak kùltùrù içinse ise araştırmacı Kuzey Iraklı annelerle görüşme yapmak için altı ay Duhok'da yaşamını sürdürmüştür.

Araştırmada veri toplamak için nitel araştırmalarda sıklıkla kullanılan görüşme tekniği kullanılmıştır. Görüşme tekniği, belirlenen konu hakkında derinlemesine soru sorulması, cevap açık değilse ya da eksikse soruların tekrar sorularak cevapların daha açıklayıcı hale getirilmesi açısından avantajlı bir tekniktir. Bu nedenle veri toplama araçları olarak sosyo demografik verileri toplamak için kişisel bilgi formu, sosyalleştirme hedeflerini belirlemek için ise yarı yapılandırılmış görüşme sorularını içeren Sosyalleştirme Hedefleri Envanteri (SHE) kullanılmıştır.

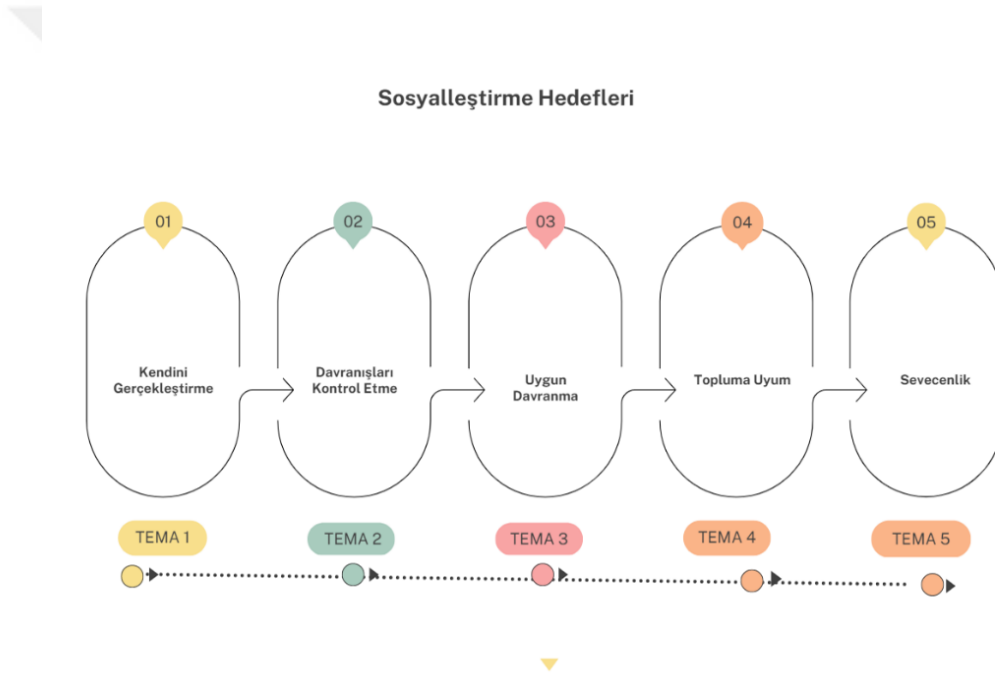
3.3.1. Kişisel Bilgi Formu: Annelere uygulanan kişisel bilgi formu araştırmacı tarafından alan yazın taranarak ve uzman görüşlerine başvurularak hazırlanmıştır. Bu formda katılımcılara yönelik aile yapısı, anne-babanın yaşı, öğrenim durumu, mesleği ve çocuk sayısı gibi bilgileri içermektedir. Çocuklarına yönelik ise çocuğun cinsiyeti, doğum tarihi, doğum sırası ve okul öncesi eğitim alma durumu gibi verilere ilişkin bilgileri içermektedir.

3.3.2. Sosyalleştirme Hedefleri Envanteri (SHE): Harwood (1992) tarafından geliştirilen ve Yağmurlu, Çıtlak, Dost & Leyendecker, (2009) Türkçeleştirilen Sosyalleştirme Hedefleri Envanteri (SHE) ebeveynin çocukta ileride görmek istediği ve istemediği özelliklere ilişkin tasvirleri betimlemesini içeren dört açık uçlu sorudan oluşmaktadır. SHE' de yer alan açık uçlu sorular aşağıda yer almaktadır. Bu sorular;

1. Çocuğunuzun ileride sahip olmasını istemediğiniz özellikler nelerdir?

2. Bahsettiğiniz olumsuz özellikleri taşıyan bir çocuk ya da yetişkinin bu özelliklerini tarif eder misiniz?
3. Çocuğunuzun ileride sahip olmasını istediğiniz özellikler nelerdir?
4. Bahsettiğiniz olumlu özellikleri taşıyan bir çocuk ya da yetişkinin bu özelliklerini tarif eder misiniz?

SHE sorularına verilen cevaplar Harwood'un geliştirdiği kodlama işlemine uygun olarak beş ana kategoriden oluşmaktadır (Harwood 1992; Leyendecker ve ark., 2002). Beş ana kategori Şekil 3.1'de yer almaktadır.

Şekil 3.3.1. Sosyalleştirme hedefleri ana kategoriler

3.4. Veri Toplama Süreci

Veri toplamaya başlamadan önce Akdeniz Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu'ndan (Ek-1) araştırma etik izni alınmıştır. Araştırmacı tarafından veri toplama sürecinin ilk aşamasında katılımcılarla yapılacak olan görüşmelere başlamadan tüm katılımcılara çalışmanın içeriği ve amacı hakkında bilgi verilmiştir. Bu süreçte sorusu olan katılımcıların her birinin sorusuna yanıtlar verilmiştir.

Veri toplama sürecine ilk olarak Antalya grubunda yer alan annelerle görüşmeler yapılmıştır. Antalya grubu tamamlandıktan sonra Duhok grubundaki annelerle görüşmeler yapılmıştır. Her iki çalışma grubundaki katılımcılarla yapılan görüşmeler birer saatlik iki oturum şeklinde gerçekleştirilmiştir. Görüşmelere başlamadan önce tüm katılımcılara çalışma için gerekli olan veri kaybının önlenmesi amacıyla ses kaydı yapılmak istendiği, kişisel bilgilerinin gizli tutulacağı, gönüllü katılım onam formu uygulanacağı ve onay verildiği takdirde görüşmeye başlanacağı belirtilmiştir. Görüşme sürecinde kendisine yöneltilen soruları anlamadığı takdirde tekrar açıklanacağı, eğer görüşme sürecinde ya da daha sonraki süreçte çekilmek istediğinde araştırmadan çekilebileceği ve kendisinden alınmış olan verilerin araştırma dışında tutulacağı açıklanmıştır. Bütün bu açıklamalardan sonra hala katılımı gönüllüğü kabul eden annelere önce Ek-2’de sunulan Aydınlatılmış Onam Formu imzalatılmıştır. Ardından yüz yüze görüşme tekniği ile kendisi ve aile bireylerinin sosyodemografik özelliklerine ilişkin sorularla görüşmelere başlanmıştır. İkinci görüşme de ise annelere Sosyalleştirme Hedefleri Envanteri (SHE) soruları uygulanmıştır. İkinci görüşmeye başlamadan önce ilk görüşmede verilmiş olan bilgiler tekrar açıklanmıştır. Açıklamalardan sonra annelere SHE’ ne ait olan dört soru yöneltilmiştir. Görüşmelerin tümü ses kaydına alınmıştır. Kültür analizi çalışmalarında ilk görüşmede ortaya çıkan bulgular ve bu bulgular çerçevesinde ulaşılan yorumların çeşitlendirilmesi ve teyit edilmesi amacıyla araştırmacının aynı birey ya da gruplarla birden fazla görüşme yapması söz konusu olabilir. Bu bağlamda özellikle verilerin analizi sürecinde, katılımcıların sorulara verdiği yanıtları detaylandırmak adına özellikle görüşülmesi gerekli görülen bazı Türk annelerle tekrar görüşmeler yapılmıştır. Görüşme sürecinde tüm katılımcıları yönlendirme yapmaktan kaçınılmış, neyi nasıl düşünüyorlarsa o şekilde ifade etmelerine fırsat verilmiştir. Katılımcıların yöneltilen sorulara verdikleri cevaplara herhangi bir müdahalede bulunulmamış olup yalnızca gerekli görüldüğü durumlarda örneğin, cevaplar biraz daha netleştirmek adına “Başka neler söyleyebilirsiniz?” şeklinde görüşme sonunda sorulmuştur. Görüşmelerden sonra alınan tüm ses kayıtlarının transkripsiyonu yapılmıştır.

3.5. Veri analizi

Nitel bir araştırma olarak tasarlanıp yürütülen çalışmanın veri analizinde betimsel analiz ve nitel içerik analiz kullanılmıştır. Nitel içerik analizi ve betimsel analiz aynı araştırma içerisinde araştırmacının isteğine bağlı olarak kullanılabilir. Betimsel analiz,

görüşme, gözlem ve söylem gibi teknikler aracılığıyla elde edilen verilerin anlamlarının doğrudan aktarılmasıdır. Bu aktarımlar doğru anlama ve yorumlamaya dayanmaktadır. Nitel içerik analizi ise bir konu ile ilgili metin/söylevin içeriği yansıtacak sözcük veya sözcük gruplarıyla sistematik olarak özetlenmesi, kategorilere ayrılması ve araştırmacı tarafından belirlenen kurallar dahilinde kodlar oluşturulması tekniğidir (Büyüköztürk vd., 2008). Başka bir ifadeyle metinde kullanılan sözcüklerdeki anlamların keşfedilmesi için kullanılan bir tekniktir. Görüşme sürecinde katılımcıların her bir soruya verdikleri cevaplara ilişkin transkripsiyonu çıkarılan metinlerin çözümlenmesidir (Wuetherick, 2010). İçerik analizi sürecinde önce birbirine benzeyen nitel veriler belli temalar ve kategoriler altında düzenlenir. Sonrasında neden-sonuç ilişkileri şeklinde irdelenip yorumlanarak sonuçlara ulaşılır. Bu araştırmada iki farklı kültürden annelerin çocuk sosyalleştirme hedeflerine ilişkin dört açık uçlu soruya samimi olarak verdikleri cevapların içerik analizleri yapılmıştır. İçerik analizinde annelerin sorulara verdiği cevapları içeren metinler kullanılmıştır. Metinlerin kodlaması ve kategorilere ayrılmasında Harwood'un Avrupa-Amerika ve Porto Riko ebeveynlerle yaptığı araştırmada kullandığı beş ana tema ve dokuz alt kategori temel alınarak kodlanmıştır (Harwood vd., 1999; Leyendecker vd., 2002). Temalar ve alt kategorileri Şekil 2'de verilmiştir.

SHE sorularına verilen cevaplar Harwood'un geliştirdiği kodlama işlemine uygun olarak beş ana kategori dokuz alt kategoriye ayrılarak kodlanmıştır (Harwood 1992; Leyendecker ve ark., 2002). Ana ve alt kategoriler Şekil 3.2'de sunulmuştur.

Şekil 3.5.2 Sosyalleştirme hedefleri ana ve alt kategorileri

01. Kendini geliştirme; çocuğun bir birey olarak yeteneklerini geliştirmesi, kendine güvenmesi, bağımsız bir insan olma gibi özellikleri içermektedir. Üç alt kategoriye ayrılmıştır.

- Duygusal ve fiziksel iyilik hali; olumlu, psikolojik olarak mutlu-sağlıklı, fiziksel olarak sağlıklı olma
- Kişisel ve ekonomik potansiyeli geliştirme; başarılı, zeki, iyi bir eğitim alma, iyi bir meslek sahibi olma, hırslı olma, kendini maddi ve manevi olarak geliştirme vb.
- Psikolojik gelişim; kendi ayakları üzerinde durabilen, öz-güvenli, kararlı, hakkını savunan biri olma olarak üç alt kategoriden oluşmaktadır.

02.Özdenetim/Davranışlarını kontrol etme; çocuğun olumsuz tepkileri ve davranışa konan sınırları kabul edebilmesini içermektedir. Saldırganlık ve benmerkezciliğe yönelik olumsuz dürtüleri dizginleme yeteneği (örneğin, "her istediğini elde edemediğinde hayal kırıklığına uğramamak", "diğer çocuklara karşı acımasızlık", "bencilliği aşmak"; vb.

03. Uygun davranma; bir çocuğun saygılı, iyi yetişmiş olma, saygılı, işbirliğine yatkın, itaatkâr bir kişi olma ve iyi aile ilişkilerine sahip olmasına yönelik hedefler bu kategori kodlanmıştır. İki alt kategoriye ayrılmaktadır.

- Saygılı olma; kendinden yaşlı olanlara saygı gösterme, ilişkilerinde terbiyeli ve görgülü olma.
- Aileye karşı görev ve sorumlulukları yerine getirme (aile bireyleriyle hayat boyu irtibat halinde olma, onlarla birlikte olmaktan hoşlanma, anne-babanın öğütlerini dinleme vb.)

04. Topluma uyum; çocuğun edep ya da çalışkan ve dürüst olmak gibi temel toplumsal standartları karşılama yeteneğine (örneğin, "çok çalışmak", "sorumluluk", "çalmamak" vb) yönelik hedefler bu kategori kodlanmıştır. İki alt kategoriye ayrılmaktadır.

- Kötü alışkanlık ve davranışlardan kaçınma; suç işlememe, cinsellikle ilgili uygunsuz davranışlar göstermeme, doğru arkadaş edinme
- Ahlaki değerler; dürüst, güvenilir ve insaniyetli olma, ahlaki ve dini değerlere uygun davranma.

05. Sevecenlik: *çocuğun* sıcak ve arkadaş canlısı olması ve başkalarıyla yakın başkalarıyla yakın duygusal bağlar kurabilme ve ilişkileri sürdürebilmesine (ör. "arkadaşça", "şefkatli", "nazik"vb.) yönelik hedefler bu kategori kodlanmıştır.

- Kişilerarası ilişkilerde sıcaklık; sosyal olma, müşfik olma, diğer insanlarla iyi iletişim kurabilme) ve
- Aile ile yakın ve sıcak ilişkiler içinde olma; anne ve babanın değerini bilme, onlarla ve arkadaşlarla güçlü bir ilişki içinde olma sözcükleri içermektedir.

Veri analizi için dört aşama izlenmiştir. İlk aşamada görüşme metinleri Harwood'un (1999) Sosyalleştirme Hedefleri Envanterinin beş ana teması çerçevesinde kodlanarak verilerin hangi temaları altında düzenlenip sunulacağı belirlenmiştir. İkinci aşamada her bir tema/ana kategoriden alt kategorilere ayrılarak kodlanmıştır. Böylece temaların içeriğindeki veriler anlamlı bir biçimde bir araya getirilmiştir. Sonraki aşamada düzenlenmiş olan veriler tanımlanmış ve gerekli görülen yerlerde doğrudan alıntılara başvurulmuştur. Son aşamada ise kod ve temalar kategorize edilerek bulguları bölümünde açıklanmıştır. Elde edilen bulguları okuyucuya özetlemek için her bir temanın bulgular şematize edilmiştir. Oluşturulan şemaların anlaşılabilirliğini sağlamak ve bulguları betimlemek için doğrudan alıntılara yer verilmiştir. Harwood'un (1999) kodlamasında olduğu gibi, hem olumlu hem de olumsuz ifade edilen cevaplar aynı kodlama kategorisine atanmıştır. Örneğin, "Başkalarına karşı saygısız olmasın/ başkalarının haklarına saygılı olsun"; "yalan söylemesin", "çevresine karşı dürüst olsun" vb.

3.6. Etik Hususlar

Araştırmada kullanılan tüm değerlendirme formları, dijital kayıtlar ve transkripsiyon gibi dokümanlar Akdeniz Üniversitesi Eğitim Fakültesinde arşivlenmiştir. Araştırmacılara gri literatüre ulaşma imkânı (Tillett, & Newbold, 2006) sunacak şekilde talep edildiği takdirde etik kurallara uymak kaydıyla paylaşılabilecektir. Ayrıca araştırmada takip edilmiş olan etik ilkeler aşağıda sıralanmıştır.

- Araştırmaya başlamadan önce Akdeniz Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulundan araştırma etik onayı alınmıştır.

- Katılımcılara araştırmanın amacı ve içeriği açıklanmış, araştırmaya katılmanın gönüllülük esasına dayandığı belirtilmiş, gönüllü katılım onamı alınmış ve onam veren anneler çalışmaya dahil edilmiştir.
- Yapılan görüşme öncesinde tüm katılımcılara araştırmanın amacı, elde edilen bilgilerin yalnızca bilimsel çalışma adına kullanılacağı, toplanan bilgilerin araştırmacı ve tez danışmanı harici kimseyle paylaşılmayacağı, görüşmelerin kaydı için ses kayıt cihazı kullanılacağı konusunda bilgilendirme yapılmıştır. Tüm bilgilendirmeler sonrası onam alınan katılımcılarla görüşmeler gerçekleştirilmiştir.
- Araştırmaya katılım gösteren annelerin kişisel verilerini ortaya çıkarabilecek ifadeler gizlenerek her bir katılımcıya A1. B1. gibi kodlar verilmiştir.
- Araştırma sürecinde elde edilen veriler yansız bir şekilde aktararak raporlaştırmıştır.
- Başta araştırma izinler olmak üzere veri toplanma, veri analizi ve bulguların raporlaştırılması sürecindeki tüm aşamalarda bilimsel etik ilkelere ve değerlere bağlı kalınarak araştırma tamamlanmıştır.

3.7. Araştırma Sürecinin Geçerlik ve Güvenirliği

Araştırma sürecinde geçerlilik ve güvenirliliğin sağlanması adına bir dizi aşama izlenmiştir. Bu aşamalar;

1. Araştırma yöntemi, süreci, sonuçlarına dair tüm aşamalar ve izlenen yöntemler rapora açık ve ayrıntılı bir biçimde yazılmıştır
2. Görüşme dışı zamanlarda katılımcılarla ara ara bir araya gelinmiş çalışma konusuna dair etkileşim ortamı yaratılmıştır.
3. Verilerin toplanması, analiz edilmesi ve değerlendirilmesi derinlemesine araştırma ve inceleme anlayışı benimsenmiştir.
4. Çalışma grubu belirlenirken ölçüt örnekleme tekniği tercih edilmiş ve ölçütleri sağlayan katılımcılarla yürütülmüştür. tir. •
5. Araştırma verilerinin metinleri ve sonuçları doğrulama amacıyla katılımcılarla paylaşılmış, ilgili diğer araştırmacılara sunulacak görüşleri alınmıştır (Ekiz, 2004).

BÖLÜM IV

BULGULAR

Kültürlerarası bakış açısıyla annelerin çocuk sosyalleştirme hedeflerinin incelenmek amacıyla yapılan araştırmanın bu bölümünde, araştırma soruları bağlamında Türk ve Kuzey Kuzey Iraklı annelerin çocuk sosyalleştirme hedeflerini belirlemek amacıyla yapılan içerik analizleri ile ulaşılan bulgulara yer verilmiştir. Bulguların sunumunda Harwood'un Sosyalleştirme Envanterinde kodlamış olduğu “*Kendini Geliştirme, Davranışları Kontrol, Uygun Davranma, Topluma Uyum ve Sevecenlik*” temaları ve bu temaların alt kategorileri çerçevesinde sunulmuştur. Araştırma soruları bağlamında her bir tema ve alt kategorilere ilişkin görseller betimlemeleriyle birlikte sunulmuştur.

Tablo 4.1. Türk ve Kuzey Iraklı Annelerin Çocuk Sosyalleştirme Hedefleri

Çocuk Sosyalleştirme Hedefleri	Türk Anneler (n=20)	N	Kuzey Iraklı Anneler (n=20)	n
• Kendini Geliştirme	B1- B2-B3- B4- B5- B6 - B7 -B8- B9-B10- B11- B12- B13-B14-B15- B17-B18-B19- B20	19	A1- A2- A3- A4- A5 A6- A7- A8- A9- A10- A11- A12- A13- A14-A15- A16- A17- A18-A19- A20	20
• Özdenetim/Davranışlarını Kontrol Etme	B1- B3- B7- B12- B13, B14- B18- B20	8	A3-A5- A6-A8-A12- A13-A20	7
• Uygun davranma	B6-B8-B9-B11-B13- B14-B17-B18-B20	9	A3-A5-A6- A7-A9-A11- A16-A17	8
• Topluma uyum	B2- B3- B4-B5-B6-B7- B8-B11-B13- B15 B15- B16-B17-B19-B20	15	A1-A3-A6-A7-A8-A9- A10-A12-A14- A15- A16-A17- A20	13
• Sevecenlik	B3 B6-- B7- B9- B11- B14-B17- B18	8	A2-A3-A6-A10-A14- A15- A17-A19-A20	9

Türk ve Kuzey Iraklı annelerin çocuk sosyalleştirme hedeflerinde *kendini gerçekleştirme* ve *topluma uyum* ana temasına yönelik sözcük ve tasviri içeren ifadeler daha fazla vurgu yaptıkları belirlenmiştir. Bu bağlamda her iki kültürdeki annelerin uzun süreli çocuk sosyalleştirme hedeflerinin benzerlik gösterdiği söylenebilir.

Tablo 4.2. *Türk ve Kuzey Kuzey Iraklı Anneleri Çocuk Sosyalleştirme Hedefleri Kendini Geliştirme Boyutuna ilişkin bulgular.*

Kendini Geliştirme Alt Kategorileri	Tasvir edilen sözcükler	Türk Anneler	N	Kuzey Iraklı Anneler	n
Duygusal ve fiziksel iyilik hali	Mutlu -Huzurlu- Sağlıklı	B1-B3- B4- B9- B12- B14- B18	7	A1	1
Kişisel ve ekonomik potansiyeli geliştirme	Başarılı-çalışkan, iyi bir eğitim, iyi meslek	B3-B5- B6- B17- B20	5	A1- A2- A3 A4- A6-A12- A13-A14- A15-A17- A19- A20	12
	Kendini maddi ve manevi olarak geliştirme	B12- B18- B20	3	A1- A2	2
Psikolojik gelişim	Öz-Güvenli, kendine güvenen	B2-B3-B4-B5- B7-B10-B10- B11-B12- B15- B16-B18-B19- B20	14	A2-A3- A4- A5-A6-A7- A8-A11- A12-A14- A16-A17- A17-A19- A20	15
	Kendi ayakları üzerinde durabilen,	B2- B8- B9	3	A5-A12-A14	3
	Karar verebilen/kararlı	B1-B2-B7-B8- B9	6	A1- A2-A4- A5-A11- A13- A16- A18-A19- A20	10
	Güçlü-cesur karakter	B2- B7-B12		A2- A4- A5- A6- A7- A8- A9- A10- A12- A15- A16- A17- A19- A20	14
	Hakkını Savunan	-		A2- A5- A6- A8- A10- A11- A17- A20	8

Kendini gerçekleştirme alt kategorisinde Türk annelerin çoğu duygusal ve fiziksel iyilik halini tasvir eden *mutlu*, *huzurlu* ve *sağlıklı olma* gibi sözcükleri; Kuzey Iraklı annelerin çoğunun ise kişisel ve ekonomik potansiyeli geliştirmeyi tasvir eden *başarılı-*

çalışkan, iyi bir eğitim, iyi meslek gibi sözcükleri daha fazla vurguladıkları belirlenmiştir. Bu bulguya göre Türk annelerin daha çok duygusal ve fiziksel iyilik halini; Kuzey Iraklı annelerin ise kişisel ve ekonomik potansiyeli geliştirmeye yönelik sosyalleştirme hedeflerine önem verdikleri söylenebilir. Türk ve Kuzey Iraklı annelerin sosyalleştirme hedeflerine ilişkin görüşlerinden doğrudan alınan ifadelerin her birinden bir örnek aşağıda sunulmuştur

B9-*Çocuğum ileride mutlu olsun, girişken olsun, meraklı olsun, büyüklerine karşı saygılı olsun, geleceğini planlayabilsin, arkadaşlarıyla ilişkisi çevresiyle ilişkisi sosyal anlamda düzgün olsun iyi olsun bunları isterim. Böyle bir yetişkinin de hayatta istediği şeyleri elde etmesi çok kolaydır. Daha doğrusu zevk alarak hayatı yaşar mutlu olarak yaşar. Öyle bir çocuğum olsun isterim.*

A1-*Kendinden büyük insanlara saygı duymalı ve güzel davranışlara sahip olmalı. Okul hayatında başarılı olmalı. Diploma sahibi olmalı ve okumayı bırakmamalı okumasında devam etmekte olması, annemin diploması var ben de onun gibi olacağım demesin ayrıca yüksek lisans ve doktora ve daha yüksek derecelere kadar okumalı. Kendi işi olmalı, kendini geçirecek ve kimseye muhtaç bırakılmayacak bir maaşı olmalı ve aynı zamanda rızkına kanaat sahibi ve razı olmalı ve mutlu olmasını isterim.*

Kelime bulutunda da görüldüğü (Şekil 1) gibi her iki kültürdeki annelerinde kendini gerçekleştirme alt kategorisinde psikolojik gelişimi tasvir eden “*özgüven, kendine güven ve karar verebilen/kararlı, kendi ayakları üzerinde durabilen*” gibi benzer sözcükleri kullandıkları belirlenmiştir. Ancak bu kategoride Kuzey Iraklı annelerin “*güçlü-cesur karakter, hakkını savunma*” gibi sözcüklere daha fazla vurgu yaptıkları dikkati çekmektedir (Tablo 1). Türk ve Kuzey Iraklı annelerin sosyalleştirme hedeflerine ilişkin görüşlerinden doğrudan alınan ifadelerin her birinden bir örnek aşağıda sunulmuştur.

Şekil 4.1 Türk ve Kuzey Iraklı annelerin kendini geliştirme psikolojik gelişim alt kategorisine ilişkin kullandığı benzer sözcükler

B5- Öncelikle hayata sağlam adımlarla başlaması ve gelecekte de öyle olması. Özgüvenli, başarılı, kendine güvenen. Hiç kimseye muhtaç olmadan her işi kendi yapabilmeli. Başarmalı ve asla yılmamalı.

B12- Özgüveni yüksek, kendinden emin, ne istediğini bilen, hayatta bir planı olan, geleceği yönelik plan kurabilen. Hayatta ne istediğini bilen, kararlı, herkese karşı bir tutum geliştirebilen, düşünceli, kendi fikrinin üstüne gidebilen yada kendine ait bir fikri olan, fikrini geliştirebilen mutlu bir çocuk olabilir.

A4- Özgüven, güçlü bir karakter. Bu söylediğim özelliklere her kim sahipse çocuk ya da büyük başarılı biri olacak. Eğer böyle olursa kendi için doğru kararlar verebilecek ve iyi bir geleceğe sahip olabilecek. Evlense de mutlu bir aile kurabilecek.

A18- Kendine güvensin. Kararlarını versin, tamam biz onu nasihat edeceğiz ama kendi karar versin hayatını yönetsin. Kararlarının sorumluluklarını alsın. Kararlarında tereddüt etmesin kararların arkasında dursun.

A5- Güçlü biri olmasını istiyorum ki haklarını savuna bilmesi tutuğun kopara bilmeli. Sorumluluklarını bilsin ve kaçmasın, Kimsenin yardımıyla başarıya doğru yol almasın. Kimsenin onun yerine karar vermesine izin vermesin.

A15- Karakter zayıf olursa hiçbir şeyi başarmaz, o yüzden güçlü bir karakteri olmasını istiyorum.

A19- Kişilik gücü olsun, cesur olsun, özgüveni olsun, zeki olsun, sevimli olsun, karar vermekte aceleci olmasın, dindar olsun.

A20- Zayıf olmasın, kararsız olmasın, kendini ifade edebilsin. Haklarını savunsun. Bencil olmasın zararda olaydan kaçmasın yararda da sadece kendini düşünmesin. İyi olanı herkes için istesin böylece iyilik kendiliğinden ona gelecektir.

Tablo 4.3. Türk ve Kuzey Iraklı Annelerin Çocuk Sosyalleştirme Hedefleri Özdenetim/Davranışlarını Kontrol Etme Boyutuna ilişkin Bulgular.

enetim-Davranışlarını Kontrol Etme Teması	Tasvir edilen sözcükler		Türk anneler (n=20)			n	Kuzey Iraklı Anneler (n=20)		n
	Bencil olmamalı, Empati yeteneğinden yoksun olmamalı		B1-B12- B18		3		A3-A5-A8-A12- A13-A20	6	
	Saldırgan olmamalı, çevresindekiler zarar vermemeli		B3-B13, B14, B20		4	-	-	-	
	Kin, nefret tutmamalı/kindar olmamalı		B7- B14-		2		A6, A18	2	

Özdenetim/Davranışlarını Kontrol Etme ana temasında Türk ve Kuzey Iraklı annelerin “*bencil olmamalı, empati yeteneği olmalı, kin ve nefret olmamalı*” gibi benzer sözcükleri vurguladıkları belirlenmiştir. Özdenetime yönelik tasvirlerde Türk annelerin “*saldırgan olmamalı çevresine zarar vermemeli*” gibi sözcüklere vurgu yaptıkları görülmüştür. Türk ve Kuzey Iraklı annelerin sosyalleştirme hedefleri Özdenetim/Davranışlarını Kontrol Etme boyutunu tasvir eden görüşlerinden doğrudan alınan ifadelere örnekler aşağıda sunulmuştur

B1. Bencil ve kayıtsız olmasın. Bencil bir çocuk olmasını istemem ya da bencil bir insan olmasını istemem açıkçası sadece kendini düşünen kendi çıkarları için bazılarını zarar veren bir insan olmasını istemem

B12. Empati yeteneğinden yoksun bir çocuk olsun istemezdim. İnsanları anlayabilen yeri geldiğinde kendini onların yerine koyabilen bir çocuk olmasını isterdim. Düşünceli, hayatta bir duruşu olmayan bir çocuk değil kendinden karakter olarak silik bir çocukta olsun istemezdim güçlü bir çocuk olmasını isterdim.

B7-*İnsani olarak düşündüğüm zaman kötü niyetli, bakış açısı dar, kindar, nefret herkesin istemediği olmasını istemediği şeyleri bende olmasını istemem haliyle tabi insan olarak duygu durumundaki değişiklikler, yaşam standartları, yaşadığınız çevre-coğrafya tabiki bunlarda karakteri çok etkiliyor. Bu bağlamda dediğim gibi düşünerek empati kurarak doğruyu yanlış ayırt edebilme yeteneğine sahip olarak hareket etmesi çok önemli.*

A5-*Kimseden örnek alıp davranmasın. Bencil olmasın iyi olanı herkes için istesin. Ailesine, dostlarına, vatanına sorumsuz bir insan olmasını istemiyorum.*

A6-*- Çocuğumun insanlara karşı hata yapsın istemiyorum ve karşında ona hata yapıp ondan özür dinlemesi olsun istiyorum. Kinli olup insanlardan nefret etmesini istemiyorum.*

A12-*.... Bencil olmasın çünkü bencil insanlar hep yalnız olur, iyi olanı herkes için istesin, paylaşmayı bilsin mesela: kızım okula giderken iki çikolata veriyorum birini arkadaşına versin diye. Kızım bu davranışla çok mutlu olurdu, böylece paylaşmayı öğrenir.*

B13-*Şiddet. karşı tarafa şiddet uygulamasını asla istemem. Yani korkutur hem beni korkutur hem de karşı taraftan görmek istemem çocuğumdan da görmek istemem. En çok korktuğum şey o. Mesela kendine zarar vermesi, çevresindeki insan vurması ya da ne bileyim gidip herhangi kendinden daha savunmasız insanlara zarar vermesini istemem.*

B20-*Öncelikle şiddete yönelik bir çocuk olmasını istemiyorum. Bence şiddet cahillik, acizlik insan bir insana şiddet gösteriyorsa aciz bir insandır benim gözümdede. Şöyle başka ne olabilir şiddet haricindeki önemli olarak benim için şiddet yani çünkü hayatımda ve hayatımızda hatta dünya genelinde olmasını istemediğim bir konu.*

Tablo 4.4. *Türk ve Kuzey Iraklı Annelerin Çocuk Sosyalleştirme Hedefleri Uygun Davranma Boyutuna İlişkin Bulgular.*

Uygun davranma Alt Kategorileri	Tasvir edilen sözcükler	Türk Anneler (n=20)	n	Kuzey Iraklı Anneler (n=20)	n
Saygılı olma	Saygılı olma, kendinden yaşlı olanlara saygı gösterme, ilişkilerinde terbiyeli ve görgülü olma	B6-B8-B9-B11-B13-B14-B15-B17-B18-B20	9	A9-A11-A7-A16-A17	5
Aileye karşı görev ve sorumlulukları yerine getirme	Aile bireyleriyle hayat boyu irtibat halinde olma, onlarla birlikte olmaktan hoşlanma, anne-babanın öğütlerini dinleme	B8-B9-B11-B17	4	A3-A5-A6-A9	4

Uygun Davranma ana temasında Türk ve Kuzey Iraklı annelerin “Saygılı olma ve aileye karşı görev ve sorumlulukları yerine getirme” gibi benzer tasvirlerle vurgu yaptıkları belirlenmiştir. Türk ve Kuzey Iraklı annelerin sosyalleştirme hedefleri Uygun Davranma boyutunu tasvir eden görüşlerden doğrudan alınan ifadelerle örnekler aşağıda sunulmuştur

B6-Yani iyi bir genç olmasını istiyorum. Ailesine saygılı bir çocuk olmasını istiyorum. İyi bir eğitim almasını istiyorum. Öyle bir çocuk olmasını istiyorum. İyi bir eğitim alması mesela iyi bir üniversite okumasını istiyorum. Ailesine karşı saygılı, vatanına milletine, saygılı bir çocuk yetişmesini isterim.

B8-Saygılı birisi olması. En başta tabi inancı güzel, inançlı biri olması, dinine bağlı inançlı birisi olması, kendi ayakları üzerinde durabilmesi, kendi ihtiyaçlarını giderebilmesi yani böyle.

B14-Saygılı olması, düşüncelere çok önem vermemesi, insan sevgisi insanlara saygısı, özgür olması, kimseye bağımlı kalmaması, çok düşünmemesi bir konu hakkında çok düşünmemesi, kafa yormaması böyle. Şu şekilde mesela çok düşünmemesi yani bir konu hakkında çok düşünmemesi onun hakkında daha hayırlı olur çünkü en basiti ben bazı konular hakkında çok düşünüyorum öyle olunca baş ağrısı, stres o tarz oluyor. Ama mesela olay bitti gitti kapandı düşünmemesi onun için daha iyi olur mutlu olması için düşünmemesi lazım pek fazla konuların üzerinde durmaması lazım.

B17. Anne-babaya saygılı olması lazım, büyüklerine saygılı olması lazım aldığı görevi yerine getirmesi lazım. Temiz tertipli düzenli düzgün olmasını isterim çalışan olmasını isterim dürüst olmasını isterim anne-babaya saygılı olması lazım. bu özellikleri taşıyan çocuk başarılı olur anne-babasına saygılı olur ileride başını öne eğmezsin ne yaptı ne etti diye düşünmezsin yalan söylemeyeceğini bilirsin dürüst olduğunu bilirsin ondan sonra yani ülkeye iyi bir insan olur.

A9- Saygılı olsun, dürüst olsun, prensipli olsun, hayat anlayışı olsun, sorumlu olsun. insanlara saygı göstermesini istiyorum ki insanlarda ona saygı göstersin, prensipli olsun her kesin etkisi altına düşmesin, hayatı anlatsın ki nasıl yaşayacağını bilsin, nasıl davranacağı bilsin, sorumlu olsun ki kendi sorumluluklarını alabilsin, başarının yolunu bulabilsin diye, düşmeyi de kalkmayı da bilsin.

A11- ... Özgüven, saygılı olsun. Fikir özürüllüğü, kararlı olsun, geleneksel ve göreneklere saygı duysun.

A17- Saygı sahibi, karşısındaki insanların fikirlerine saygı duymalı, okumayı bilmeli, zamandan faydalanmalı ve merhametli olmalı. Büyülerine kızımın saygılı olmasını isterim. Saygı nedir ve karşısındaki insanlara nasıl saygıyla davranacağı bilmeli. Bir kişi ona muhtaç kaldığında ona yardım etmek ve ona güzel davranmasını isterim.

Tablo 4.5. *Türk ve Kuzey Kuzey Iraklı Anneleri Çocuk Sosyalleştirme Hedefleri Topluma Uyum Boyutuna İlişkin Bulgular.*

Topluma Uyum Alt Kategorileri	Tasvir edilen sözcükler	Türk Anneler (n=20)	n	Kuzey Iraklı Anneler (n=20)	n
Kötü alışkanlık ve davranışlardan kaçınma	Kötü davranma	B2- B16- B20	3	---	
	Kötü Arkadaşlık	B3- B11	2	A1-A14-A16-A17	4
	Yalan söylemesin	B4- B17	2	A1-A7-A8-A9-A12-A14-A15-A16-A17-	9
	Kötü alışkanlık	B7-B8- B13- B15	4	A1- A16-A20	4
Ahlaki değerler	Ahlaklı	B6- B7-B8	3	A1-A8-A14-A15	4
	Dürüst /güvenilir	B5-B15-B16-B19-B20	5	A6-A7-A9-A14-A16-	5
	Dinine bağlı	B8-B17	2	A1-A3-A10-A20	4

Topluma Uyum, *kötü alışkanlık ve davranışlardan kaçınma* alt kategorisinde Türk annelerin “kötü davranma, kötü alışkanlık edinmeme”; Kuzey Iraklı annelerin “yalan söylemememe ve kötü arkadaşlık” sözcüklerine vurgu yaptıkları belirlenmiştir. *Ahlaki değerler* alt kategorisini tasvir için her iki kültürdeki annelerin de “*dürüst ve güvenilir olma*” sözcüklerine daha çok vurgu yaptıkları görülmüştür. Kuzey Iraklı annelerin ayrıca “*dinine bağlı olma, ahlaklı olma*” gibi sözcüklere de vurgu yaptıkları görülmektedir. Türk ve Kuzey Iraklı annelerin Topluma Uyum-kötü alışkanlık ve davranışlardan kaçınma alt kategorisini tasvir eden görüşlerden doğrudan alınan ifade örnekleri aşağıda sunulmuştur

B2- *Güçlü, iş sahibi, kimseyi ezmeden, kimseye kötü davranmadan özellikle de eşi olduğu zaman eşine kötü davranmadan çocuklarına sahip çıkarak yaşamasını istiyorum.*

B8- *Yani kötü alışkanlıkları olmasını istemezdim. Sigara, uyuşturucu, içki gibi kötü şeyler. Bir işi olsun isterdim, işsiz güçsüz gezmesini istemezdim. Hani kendini hayata bağlayacak şeyler olsun isterdim. Ailesi gibi kendi ailesi olsun kendi evi olsun, kendi işi olsun isterdim bunlardan uzaklaşacak kötü şeyler istemezdim. Ya öyle bir çocuk yetişkin olursa ne yapar. İş güç olmaz kendine bağlı bir evi bir yuvası olmaz herkes tarafından dışlanan bir insan olur. Yani kendi canına da zarar verir çevresindeki insanlara da zarar verir*

A14- *-Yalancılık, hırsızlık, sorunluluk, kötülerle takılmak, kıskançlık. Çocuğum yalan söylesin istemiyorum çünkü alıacak ve hiç bırakmayacak böylece hayatını alt üst edecek. Hırsızlığa yanaşmasını şimdiden öğretiyorum onun olmadığı şeye dokunmaması gerektiğini, mesela: mağazaya gidiyoruz diyorum ki sahipten habersiz elbise deneme. Hırsızlardan uzak durmasını istiyorum ve sorunlu çocuklarla takılmasın, kıskanç olmasın mesela: okulda arkadaşı ondan büyük puan aldığında onu kıskanmasın, o da çalışıp yüksek puanlar alsın.*

A16- *Çocuk kendi kararını vermezse herkes ona kontrol alacak. Kötü etkilemek çocuklara büyük bir zararı var o yüzden çocuğum kötülerle takılmasını istemiyorum. Yalan çok çirkin ve kötü bir şey hele ki çocukluktan başlarsa bırakmaz ve bu insanın hayatına kötü etkiler. Etiksiz olmasın kötü mesela: iki kişinin tartışmasını bölse, bu çok çirkin olur, çünkü birinin sözünü kesersen bu saygısızlık olur, bu yüzden nerde ve ne zaman konuşmasını bilmeli.*

Türk ve Kuzey Kuzey Iraklı annelerin “dürüstlük, güvenilir olma, yalan söylememe” gibi ahlaki değerleri tasvirde aynı sözcüklere vurgu yaptıkları belirlenmiştir. Türk ve Kuzey Kuzey Iraklı annelerin ahlaki değerler alt kategorisini tasvir eden görüşlere ilişkin ifade örnekleri aşağıda sunulmuştur

B15- Dürüstlük, yani iyi biri olması, kendini idare etmesi yani kendine güveni olması özgüvenli olması. Özgüveni olsa her işi yapabilir yani kendine. Okulunda falan derslerde başarılı olur diye düşünüyorum. Dürüstlükte etrafa herkese yani dürüst olursa her şeyi iyi olur diye düşünüyorum. Düzgün yani oğlum. Dürüst çevresine karşı dürüst, çalışkan.

B19. Dürüst olması her ne olursa olsun doğrudan vazgeçmemesi yani bir ortama girdiğinde kendisini ezdirmemesi her konu hakkında bilgisinin olmasını isterim.

B20. Yani karakter olarak dürüst olsun. Oturaklı daha böyle dik bakışlı geleceğe açık bakışları olsun. Ve yani ben düşüneyim ama o da düşünebilsin üniversite okusun daha ilerisini düşünebilsin yani hep ilerisine gidebilsin isterim. Ama insanlık olarak gerçekten böyle tam opsiyonlu bir çocuk olsun isterim, o yönde de yetiştirmeye çalışıyoruz.

A6- Dürüst ve güvenilir olsun, temiz olsun, yardım sever olsun. Dürüst ve güvenilir olsun ki insanlar ona emanet verebilsin. Yaşadığı yeri çevresin ve hatta içini temiz tutsun.

A7- Saygılı olsun, dürüst olsun. Kabullenmeyi bilsin. Saygılı olup tatlı bir dili olsun, dürüst olsunlar bu çok önemli mesela: evde bir eşya kırdı dürüst olup itiraf ediyor bende onun dürüstlüğüne karşı ona teşekkür ediyorum ve yanlış olmayı ve hatalarını kabullenmeli. Yalancı olması.

A10- Dinine Allah'ın kelamını düşkün olsun. Kuranı kerimi okusun ona göre hayatını yönetirse başarılı olacağını eminim.

A14- Dürüstlük, özgüven, çevresini sevsin iyi bir geleceği olsun, güzel bir ahlakı olsun. Dürüst olsun böylece güvenilir ve sevilir bir insan olacak her yerde. Herkese güzel bir davranışı olsun. Toplumunu gelenek ve göreneklerine saygı duysun.

Tablo 4.6. Türk ve Kuzey Kuzey Iraklı anneleri çocuk Sosyalleştirme Hedefleri Sevecenlik Alt Boyutuna İlişkin Bulgular

Sevecenlik Alt Kategorileri	Türk Anneler (n=20)	f	Kuzey Iraklı Anneler (n=20)	f
• Kişilerarası ilişkilerde sıcaklık	B3- B7- B9-B14- B17- B18	6	A3	1
• Aile ile yakın ve sıcak ilişkiler içinde olma	B6-B9-B11	3	A2-A3- A6-A10-A14-A15- A17-A19-A20	9

Türk annelerin **Sevecenlik-** kişilerarası ilişkilerde sıcaklık alt kategorisini tasvir eden “sevgi dolu, arkadaşlarıyla iyi iletişim kuran, sosyal olarak uyumlu, insan sevgisi olan” sözcüklere; Kuzey Iraklı annelerin ise “sevecenlik-aile ile yakın ve sıcak ilişkiler içinde olma” alt kategorisini tasvir eden “Ailesinin de değerini bilsin, insanlarla, akrabalarla ve komşularla ilişkisi iyi olsun, ailesini, arkadaşlarının değerini bilsin” sözcüklerini daha fazla kullandıkları belirlenmiştir.

Türk annelerin sevecenlik-kişilerarası ilişkilerde sıcaklık alt kategorisini tasvir görüşlerden doğrudan alınan ifade örnekleri aşağıda sunulmuştur.

B3. İlk başta sevgi dolu bir çocuk bir birey olsun, şiddetten uzak. yani başka... çocuğum için tabi ki başarılı olsun ekonomik gücü elinde olsun. yani mutlu bir birey olsun.

B7- Bir kere, sevgisiz olmasını hiç istemem yani sevgi besleyen bir çocuğun ya da bireyin daha çok hayatla barışık olduğunu düşündüğüm için kin, nefret, saygısızlık, böyle kendi ayakları üzerinde durmak istemeyen, basiretsiz bu bağlamda çocuk yetiştirmek istemem.... İnşallah benim çocuğumda başka çocuklarda nesi olarak iyi, vizyonlu, bakış açısı geniş, özsaygısı olan, insanlara ve hayvanlara sevgiyle yaklaşan birer birey olarak yetişirler.

B9- Çocuğum ileride arkadaşlarıyla ilişkisi çevresiyle ilişkisi sosyal anlamda düzgün olsun iyi olsun bunları isterim. Çevresine karşı ilgisiz olduğu için empati yapamaz, ailesine karşı saygılı olmaz, sevgi gösteremez, düşünceli olamaz ailesine ve diğer toplumdaki ya da arkadaş çevresindeki insanlara karşı, çok da hayatını düzgün idame ettiremez.

B14- Saygılı olması, düşüncelere çok önem vermemesi, insan sevgisi insanlara saygısı, özgür olması, kimseye bağımlı kalmaması,

Kuzey Iraklı annelerin Aile ile yakın ve sıcak ilişkiler içinde olma alt kategorisini tasvir görüşlerden doğrudan alınan ifade örnekleri aşağıda sunulmuştur.

A3- Kendini sevip değerini bilsin. Ailesinin de değerini bilsin. Allah'la arası kuvvetli olsun Kendini sevip değerini bilsin çünkü eğer kendini severse etrafındakilerini sevebilecek kendisiyle barışık olduğu için herkes için iyi olanı isteyecek.

A10- ... Kalbi sevgisiz olmasın istiyorum, ailesini, arkadaşlarını ve tüm canlıları önemsesin istiyorum.

A14. Sevgi dolu olup insanları sevsin okuldan başarılı olup kendi ayaklarının üzerinde dursun.

A20- İnsanlarla, akrabalarla ve komşularla ilişkisi iyi olsun, böylece kendi ifade edebilecek ve insanlara nasıl uyum sağlayacağını bilecek.

BÖLÜM V

SONUÇ, TARTIŞMA ve ÖNERİLER

Kültür toplumsal yaşamın şekillenmesine yardımcı olan önemli değişkenler arasında yer alır. Kültürel değer ve algılar, sosyal davranış kalıpları bireylere doğduğu andan itibaren etkileşimde bulundukları ebeveynleri tarafından aktarılmaya başlar. Dolayısıyla anne-babanın kültürel norm, değer ve inançları çocukların sosyalleşme davranışlarının edinilmesinde önemli bir araç olarak kabul edilir (Kolhatkar & Berkowitz, 2014; Recebov, 2000; Tudge, Hogan, Snezhkova, Kulakova & Etz; Von der Lippe, 1999) ve çocuk sosyalleştirme davranışlarını etkileyen etmenlerden biri olarak değerlendirilir (Bornstein & Cheah 2006; Durgel, & Yağmurlu 2014; Grusec ve Davidov, 2008). Sosyalleştirme kültüre bağlı bir süreçtir (Quintana vd., 2006). Ebeveynlik ve ebeveynlerin çocuk yetiştirme bileşenlerine yönelik araştırmalarda, çocuk sosyalleştirmedeki farklılıkları kültürel arka plandaki norm ve değerlerle açıklanır (Wang ve Phinney, 1998). Çocuk doğduğu andan itibaren ebeveynlerinin yetiştirme stillerine maruz kaldığından, kendini gerçekleştirme ve toplumsal yaşama uyumu ebeveynlerin sosyalleştirme hedeflerinden etkilenebilmektedir. maktadır.

Geçmişten günümüze annelerin çocuk sosyalleştirme hedeflerine yönelik birçok araştırma sonucu bulunmaktadır. Ancak konuya ilişkin sonuçlar daha çok batı kültüründe yapılan araştırmalara dayanmaktadır. Bu nedenle araştırmada doğu kültürünün değer ve inançlarının baskın olduğu Türkiye ve Kuzey Irak örneğinde annelerin sosyalleştirme hedeflerine odaklanılmıştır. Doğunun kültürel değerleri daha baskın olan bu iki toplumdaki annelerin çocuk sosyalleştirme değer ve inançları belirlenmeye çalışılmıştır. Mikro düzeydeki bu veriler her ne kadar makro düzeyde ebeveyn sosyalleştirme değer ve inançlarını açıklamaya yeterli olmasa da doğu kültürünün baskın olduğu ortamda yaşayan annelerin uzun süreli çocuk sosyalleştirme hedeflerine yönelik ipuçları vereceği düşünülmektedir.

Bu doğrultuda, araştırma sorularından elde edilen bulgulara göre Türkiye ve Kuzey Irak örneğinde annelerin uzun süreli çocuk sosyalleştirme hedefleri, (a) kendini gerçekleştirme (alt kategorileri; *duygusal ve fiziksel iyilik hali, kişisel ve ekonomik potansiyeli geliştirme, psikolojik gelişim*), (b)özdenetim, (c) uygun davranma (alt kategorileri; *saygılı olma, aileye karşı görev ve sorumlulukları yerine getirme*), (d) topluma

uyum (alt kategorileri; *kötü alışkanlık ve davranışlardan kaçınma, ahlaki değerler*) ve (e) sevecenlik (alt kategorileri; *kişilerarası ilişkilerde sıcaklık ve aileyle yakın ve sıcak ilişkiler içinde olma*) başlıkları altında sunulmuş ve ulaşılan sonuçlar karşılaştırılarak alan yazın ile tartışılmıştır.

5.1. Sonuç ve Tartışma

Araştırmada Türkiye ve Kuzey Irak örnekleminde annelerin çocuk sosyalleştirme hedeflerinde benzerlikler ve farklılıklar ele alınmıştır. Bu bölümde iki kültürdeki annelerin çocuk sosyalleştirme hedeflerine ilişkin ulaşılan sonuçlara yer verilmiş olup her bir sonuç, alan yazında yer alan bilgilerle karşılaştırılarak tartışılmıştır. Türkiye ve Kuzey Irak örneklemindeki annelerin çocuk sosyalleştirme hedeflerine ilişkin bulgular gözden geçirildiğinde bazı noktalarda benzerlik, bazı noktalarda farklılaşmalar olduğu görülmüştür. Bu nedenle ulaşılan sonuçlar Kuzey Irak ve Türkiye örneklemindeki annelerin sosyalleştirme hedeflerindeki benzerlikler ve farklılıklar şeklinde iki başlık altında sunulmuştur.

5.1.1. Kuzey Irak ve Türkiye örnekleminde çocuk sosyalleştirme hedeflerindeki benzerlikler

Türkiye ve Kuzey Irak örneklemindeki annelerin sosyalleştirme hedeflerinde benzerliklere yönelik elde edilen ilk sonuç, her iki grup annenin çocuk sosyalleştirmede bağımsız kararlar alabilme, sorumluluk üstlenebilme, kendi değerleri, inançları ve önceliklerine uygun hareket etme özgürlüğüne sahip olma ve kendi hedeflerine ulaşma isteği ile özgüven geliştirmeye odaklandıkları belirlenmiştir. Bu sonuç, her iki kültürdeki annelerin çocuklarını sosyalleştirme sürecinde özerkliğe önem verdiklerini göstermektedir. Bu bağlamda her iki kültürdeki annelerin çocuklarının kendi düşünce, duygu ve davranışlarını bağımsız bir şekilde yönlendirmelerini bekledikleri söylenebilir."

Sosyalleştirme hedeflerinde benzerliklere ilişkin ikinci sonuç; her iki kültürdeki annelerinde çocuk sosyalleştirmede topluma uyuma odaklandığı yönündedir. Örneğin hem Kuzey Iraklı hem de Türk annelerin dürüstlük/güvenilir olma, ahlaklı olma, dinine bağlı olma gibi toplumca kabul gören ahlaki değerlere sahip bireyler olmasını hedeflerken ; yalan söylemek, kötü alışkanlık ve arkadaşlıklardan kaçınmak gibi toplum tarafından onaylanmayan davranışlardan kaçınan bireyler olmasını bekledikleri görülmüştür. Bu

sonuçlar iki kültürdeki anneler için ocuk sosyalleştirmede özerklik davranışları ile topluma uyum davranışlarının kazandırılmasının önemli olduğunu göstermektedir. Özerklik davranışları, bireyin kendi değerleri, inançları ve hedefleri doğrultusunda hareket etme yeteneğini ifade ederken, topluma uyum davranışları bireyin çevreyle ilişkilerini sürdürmeyi ve toplumun kurallarına uymayı ifade eder. zerk davranışlar bireye kendi düşüncelerini ifade etme ve kendi yaşamı için hedeflerini takip etmesine olanak verirken, topluma uyum davranışları, bireyin çevresiyle empati kurma, işbirliği yapabilme, saygı gösterme ve paylaşma gibi sosyal becerileri kullanarak etkili iletişim kurmasına olanak verir. Aile değişim kuramı duygusal bağımlılık modeline göre bireyin aile ve sosyal çevresinde ilişkilerinde bağlılık ve özerklik arasında denge kurulması önemlidir. Özerklik ve topluma uyum arasında kurulan bu denge, bireyin kendi kimliğini ve özgünlüğünü korurken aynı zamanda toplumda etkili ilişkiler kurmasını ve sosyal olarak kendini geliştirmesini sağlar. Bu sonuçlar doğrultusunda Türk ve Kuzey Iraklı annelerin ocuk sosyalleştirmede hem kendi bireysel potansiyelini geliştirme fırsatına sahip hem de toplum içinde mutlu ve sağlıklı ilişkiler kurabilen yani özerklik ile topluma uyum arasında denge sağlayan sosyalleştirme hedefleri olduğu söylenebilir. Aynı zamanda bu sonuçlara göre Türk ve Kuzey Iraklı annelerin çocuklarında hem bağımsızlık ve özerklik hem de ilişkisel bağlar ve bağımlılıklar arasında denge kurma yeteneğini ifade eden özerk-ilişkisel benlik geliştirmeye yönelik sosyalleştirme eğiliminde olduğu düşünülebilir. Çalışmadan elde edilen bu sonuçlar alan literatürde yer alan aile değişim kuramı duygusal bağımlılık modelinin, ocuk sosyalleştirme savıyla örtüşmektedir. Topluma uyum, çocuğun sosyal destek ve kabul edilme ihtiyaçlarını karşılamasına, özerk benlik ise çocuklarının gelecekteki başarısı ve iş yaşamı için gereklilik olarak görülmektedir (Erol & Aloğlu, 2017). Bu bağlamda hem Kuzey Iraklı hem de Türk annelerin ocuk sosyalleştirme beklentileri arasında zgven ve öz saygıyla birlikte sosyal destek ve kabul edilme ihtiyaçlarının karşılanmasında gerekli görülen uyum davranışlarının kazanılmasının önemli olduğunu söyleyebiliriz. Bu sonuçlar aynı zamanda Kuzey Iraklı ve Türk annelerin ocuk sosyalleştirmede hem bireyci hem de toplulukçu kültürel değerlere ilişkin beklentiler içinde olduğunu göstermektedir Triandis ve Gelfand’a (1998) göre bir toplumda hem bireyci hem de toplulukçu değer yönelimi mevcut olabilir. Bu nedenle toplumlar bütünüyle bireyci ya da bütünüyle toplulukçu olarak tanımlanamayabilir. Araştırmadan elde edilen bu bulgular Triandis ve Gelfand’ın (1998) görüşleriyle örtüşmektedir.

Araştırmada elde edilen dördüncü sonuç, Kuzey Iraklı ve Türk annelerin çocuk sosyalleştirme hedefleri uygun davranma alt boyutuna ilişkin görüşlerinin benzer olduğunu yönündedir. Bu sonuç her iki kültürdeki anneler için çocuk sosyalleştirmede empatik ve yardımsever davranışların sergilenmesi, bencillik, kin ve nefret gibi davranışlardan uzak durmaları önemli görüldüğü söylenebilir. Bu sonuç kültürel farklılıklara rağmen her iki gruptaki annelerin, çocukların empati ve yardımseverlik gibi sosyal beceri davranışların kazandırılmasına önem verdiğini göstermektedir. Bu sonuçlar aynı zamanda, farklı kültürlerle sahip annelerin genel özdenetim yönündeki sosyalleştirme hedeflerinin benzer olduğunu göstermektedir. Bu toplumsal uyumun sağlanması ve karşılıklı saygının geliştirilmesi açısından büyük önem taşımaktadır. Bulgular, kültürün sosyalleştirme hedeflerine ve beklentilerine önemli bir etkisi olduğunu göstermektedir. Her iki kültürde de anneler, çocuklarının toplumsal değerlere uymalarını ve olumlu davranışlar sergilemelerini önemsemektedir. Bu durum, kültürel değerlerin çocuk yetiştirme sürecinde nasıl şekillendiğini ve aktarıldığını göstermektedir.

Araştırmada elde edilen dördüncü sonuç, Kuzey Iraklı ve Türk annelerin uygun davranma yönündeki sosyalleştirme hedeflerinin benzer olduğunu göstermektedir. Bu bulgu, farklı kültürel arka planlara sahip annelerin uygun davranma konusunda benzer değerler ve beklentilere sahip olduğunu ortaya koymaktadır. Uygun davranma, toplumun değerleri, normları, inançları ve sosyal beklentileri gibi birçok unsuru içeren bir kavramdır ve kültürle güçlü bir ilişkiye sahiptir. Bu nedenle, bireylerin uygun davranma şekli, yetiştikleri kültürden büyük ölçüde etkilenmektedir. Kuzey Iraklı ve Türk annelerin sosyalleştirme hedefleri, başkalarının haklarına saygılı olma, ilişkilerinde terbiyeli ve görgülü olma gibi davranışları içermektedir. Başkalarının haklarına saygı göstermek, temel bir insan hakkıdır ve toplumların çoğunda takdir edilen bir değerdir. 2010-2014 yılları arasında 60 ülkede yapılan araştırmada Dünya Değerler Araştırması'na göre başka insanlara saygı ve hoşgörülü davranma dünya çapında olduğu gibi Müslüman toplumlarda da çocuklardan beklenen en önemli niteliklerden biridir. Canatan 'a (2020) göre bu nitelik günümüzde medeni ve sosyal olmanın bir ölçütü olarak kabul görmektedir. Aslında bunu anne-baba ve aile yakınlarına gösterilen saygı ve hoşgörü değerlerinin topluma doğru genişlemesi gibi düşünmek mümkündür. Terbiyeli olmak, başkalarına karşı nazik, kibar ve düşünceli davranmayı, görgülü olmak ise toplumun kabul ettiği kurallara uygun hareket etmeyi, iyi iletişim kurmayı ve uygun davranışları sergilemeyi içermektedir. Kuzey Iraklı ve Türk annelerin benzer

sosyalleştirme hedefleri, bu evrensel davranışların kültürel çeşitlilik içinde de paylaşıldığını göstermektedir. Bu bulgular, insanların kültürel farklılıklarına rağmen ortak değerlere sahip olabileceklerini ve uygun davranmanın evrensel bir kavram olduğunu desteklemektedir.

Araştırmada elde edilen bir diğer önemli sonuç, Kuzey Irak ve Türk kültürleri gibi farklı kültürlerde sahip annelerin sevecenlik yönündeki sosyalleştirme hedeflerinin benzer olduğunu göstermektedir. Her iki kültürde de anneler, yakın aile bağlarına ve ailenin değerlerine bağlılık, anne babaların öğütlerini dinleme, ailesine saygı duyma, kendinden yaşlı olanlara saygı gösterme, ilişkilerinde terbiyeli ve görgülü olma gibi davranışları içeren sevecenlik hedeflerine önem vermektedir. Ayrıca, bu sosyalleştirme hedefleri arasında aile bireyleriyle hayat boyu iletişimde olma ve onlarla birlikte olmaktan hoşlanma da yer almaktadır. Duygusal bağımlılık aile modeline göre, bireyin ailesiyle yakın ve sıcak ilişkiler içinde olması beklentisi bulunmaktadır. Ebeveynlerin çocuklarıyla etkileşimleri, sevgi, şefkat, empati ve kabul temeline dayanmaktadır. Kağıtçıbaşı'ya (2012) göre, özerk-ilişkisel benlik yapısı, diğerleri ile karşılıklı bağımlı, ilişkiselliğin yüksek olduğu ve diğerleriyle olan sınırların esnek olduğu bir benlik yapısıdır. Bu tür benlik yapısı, bağımsızlık, bağlılık, özerklik ve ilişkisellik arasında denge sağlayan toplumlarda yaygın olarak görülmektedir. İmamoğlu'nun (1998) çalışması, özerk-ilişkisel benlik yapısının aile, akrabalar ve komşularla ilişkilerdeki yakınlık bağları olan ortamlarda geliştiğini vurgulamaktadır. Bu çalışmanın sonuçlarına göre, her iki kültürde de annelerin açısından aile ile sıcak bir bağ kurma ve bu bağı sürdürmenin önemli bir değer olarak görüldüğü düşünülebilir. Bu sonuçlar, annelerin sosyalleştirme hedeflerinde özerk-ilişkisel benlik yapısını geliştirme yönünde olduğunu göstermektedir.

5.1.2. Kuzey Irak ve Türkiye örneğinde çocuk sosyalleştirme hedeflerindeki farklılıklar

İki kültürdeki annelerin sosyalleştirme hedeflerinin alt kategorilerine dair yapılan karşılaştırmalar sonucunda, Türkiye örneğinde duygusal ve fiziksel iyilik haline odaklanan unsurların ön plana çıktığı görülmektedir. Türk anneler, çocuklarının mutlu, huzurlu, kendisiyle barışık, neşeli ve olumlu bir birey olma gibi özelliklerini geliştirmeye önem vermektedir. Öte yandan, Irak örneğinde kendini gerçekleştirme alt kategorileri arasında kişisel ve ekonomik potansiyelin geliştirilmesi öncelik taşımaktadır. Kuzey Iraklı

anneler, çocuklarının çalışkan olmalarını, iyi bir eğitim almalarını ve iyi bir meslek sahibi olmalarını hedeflemektedir. Türkiye örnekleminde, az sayıda da olsa, çocukların ekonomik refahına yönelik beklentilerin de olduğu gözlemlenmektedir. Ancak, genel olarak Kuzey Iraklı annelerin çoğunlukla bu beklentilerin çoğunluğunda daha baskın olduğu sonucuna varılmaktadır.

Duygusal ve fiziksel iyilik hali, bireyin bedensel, ruhsal ve sosyal boyutlarda işlerliğinin geliştirilmesinin amaçlandığı bir yaşam biçimidir. Bu iyi oluş kavramı yaşam doyumu, sağlıklı olma, mutlu olma, iyi hissetme, kendini gerçekleştirme, kendi kaderini tayin etme gibi boyutları içerir ve aslında sosyal yapılar içinde yaşam kalitesini ifade eder. Yaşam kalitesinin sağlanmasında bireysel faktörler kadar insan hakları, sosyal adalet, gelirden eşit pay alma, sosyal güvenlik ve eşitlik gibi (Bradley, 2009) sosyal devlet anlayışının bireylere sunduğu sağlık hizmetleri, eğitim imkanları, güvenli sosyal yaşam ortamları gibi olanaklar da önemlidir (Searle, 2008). Bilindiği üzere Irak 1980'lerde komşu ülkelerle dış çatışmalara, 2003 savaşı ile de iç çatışmalara maruz kalmış bir ülkedir. Son kırk yılda yaşanan etnik ve dini çatışmalar, Kuzey Iraklı annelerde çocuklarının geleceği konusunda kaygı oluşturmuş olabilir. Bu kaygı, Kuzey Iraklı annelerin çocuklarının eğitim, mesleki gelişim ve ekonomik potansiyellerini geliştirmeye odaklandığı sosyalleştirme beklentilerinin baskın olduğu sonucunu doğurmuş olabilir. Diğer yandan, Türkiye sosyo-politik, güvenlik ve ekonomik açıdan Irak'a göre daha istikrarlı bir ülkedir ve Türk annelerin duygusal ve fiziksel iyilik hali odaklı olmalarına etkiye bulunabilir. Bu bulgulara dayanarak, her iki kültürde çocuğa atfedilen değer açısından, Türkiye örnekleminde annelerin çocuğun psikolojik değerine, Kuzey Irak örneklemindeki annelerin ise çocuğun sosyal değerine odaklandığını söyleyebiliriz.

Ulaşılan bu sonuçlar, her iki kültürde çocuğa atfedilen değer farklı boyutlarda odaklandığını ortaya koymaktadır. Türkiye örneklemindeki anneler çocuğun psikolojik değerine odaklanırken, Kuzey Irak örneklemindeki anneler çocuğun sosyal değerine yönelik sosyalleştirme hedeflerine odaklanmıştır. Toplulukçu kültürle sahip toplumlarda, 'sosyal yönelimli' başarı güdüsü ve durumsal atıflara verilen önem daha fazladır (Oyserman vd., 2002; Triandis ve Suh, 2002;). Bu tür kültürle ait toplumlarda, çocuğun akademik başarısı ailenin çocuk yetiştirmedeki başarısının bir göstergesi olarak algılanır. Pearson ve Rao (2003) tarafından yapılan bir araştırmada, toplulukçu kültürle sahip toplumlarda çocuğun akademik başarısının ailenin sosyal konumu açısından değerli olarak görüldüğü ve çocuğun

okul başarısının ebeveynin çocuk yetiştirme başarısı olarak değerlendirildiği ifade edilmiştir. Ayrıca, toplulukçu kültürle sahip toplumlarda çocuğun akademik başarısına daha fazla önem verildiği ve ebeveynlerin çocuklarını okulda başarılı olmaya yönlendirdiği belirtilmektedir (Ataca ve Sunar, 1999). Bu bağlamda, çocuğun ebeveynlere toplumsal başarı ve itibar algısı vermesi, çocuğun sosyal değerinin bir göstergesi olarak ifade edilmektedir (Kağıtçıbaşı ve Ataca, 2017).

Kuzey Iraklı ve Türk annelerin sosyalleştirme hedeflerine yönelik farklılıklardan biri de kendini gerçekleştirme ve psikolojik gelişim alt kategorisindeki tasvirlerdir. Türk annelerin aksine, Kuzey Irak anneler "mücadele etmede güçlü-cesur karaktere sahip olma ve hakkını savunma" davranışlarına daha fazla vurgu yaptığı görülmüştür. Alan yazında, ebeveynlerin geleceğe yönelik sosyalleştirme hedeflerinin, bulunan sosyal-ekonomik ve politik koşullardan etkilendiği belirtilmektedir. Örneğin, Suizzo'nun (2007) Amerika'daki dört farklı etnik gruptaki (Çin, Afrikalı, Latin ve Avrupalı-Amerikan) ebeveynlerin sosyalleştirme hedeflerini incelediği çalışmasında, azınlık gruplarından Çinli ve Afrikalı annelerin çocuklarının güçlü olmaları yönünde hedeflere önem verdikleri tespit edilmiştir. Araştırmacıya göre, bu farklılığın nedeni, dezavantajlı konum ve sosyal bariyerlerle başa çıkma gerekliliğidir. Kuzey Irak örneklemindeki annelerin güçlü-cesur karaktere sahip, hakkını savunan çocuk yetiştirmeye odaklanmalarında, Kuzey Irak'ın toplumsal yaşamındaki sosyal ve politik bariyerlerin etkili olduğu düşünülebilir. Kuzey Irak bölgesi, sosyolojik açıdan çok sayıda farklı etnik, dini ve mezhebi gruba ev sahipliği yapan bir bölgedir. Fung, Wong ve Park'ın (2018) çalışmasında, çok kültürlü veya dini aidiyetlerin baskın olduğu toplumlarda, sosyal grup üyeliğinin etnik/ırksal bir gruba aidiyet ve bağlılık gerektirdiği belirtilmektedir. Bu bağlılıklar, bireylerin ebeveynlik hedeflerine ulaşmalarını sağlayacak ebeveynlik uygulamalarını ve çocuk sosyalleştirme hedeflerini şekillendirmede etkili olmaktadır.

Kuzey Iraklı ve Türk annelerin sosyalleştirme hedeflerine yönelik farklılıklardan biri de Topluma Uyum alt kategorisine yapılan tasvirlerde gözlemlenmektedir. Türk anneler tarafından "kötü davranma, kötü alışkanlık edinmeme" hedeflerine daha çok önem verildiği belirlenmiştir. Diğer yandan, Kuzey Iraklı anneler tarafından ise "yalan söylememe ve kötü arkadaşlık edinmeme" hedeflerine daha çok önem verildiği tespit edilmiştir. Ahlaki değerler kategorisinde ise, Kuzey Iraklı annelerin "dinlerine bağlı olma, ahlaklı olma" gibi davranışlara daha fazla vurgu yaptıkları belirlenmiştir. Bu sonuçlar, annelerin çocuk

yetiştirme tercihlerinin toplumsal ve kültürel dinamiklerden etkilendiğini göstermektedir. Kültürel değerler, toplumsal normlar ve yaşanan sosyal ve politik koşullar gibi etmenler, annelerin sosyalleştirme hedeflerini şekillendirmektedir. Her toplumun kendine özgü değerler sistemi ve öncelikleri olduğu unutulmamalıdır. Bu farklılıklar, çocuk yetiştirme sürecinde toplumsal ve kültürel faktörlerin belirleyici olduğunu ve annelerin bu faktörleri dikkate aldığını göstermektedir.

5.2 Öneriler

Araştırmanın amacı ve elde edilen bulgular ışığında birtakım öneri geliştirilmiş ve aşağıda sunulmuştur.

- Bu çalışmada yalnızca annelerin sosyalleştirme hedefleri incelenmiştir. Daha sonra yapılacak araştırmalarda anne ve babaların sosyalleştirme hedefleri incelenerek karşılaştırmalar yapılarak sosyalleştirme hedefleri değerlendirilerek çalışmalar yapılabilir.
- Bu çalışmada örneklem grupları 20 anne ile sınırlandırılmıştır. Bunun ana nedeni bu çalışmanın kültürel varsayımları derinlemesine sınımayı hedefleme olup kapsamlı görüşme yöntemini kullanmasıdır. Örneklem kısıtlılığı dış geçerlik bakımından sınırlılık oluşturmaktadır. Örneklemde Türkiye/Antalya ve Kuzey Irak/Duhok'da yaşayan anneler alınmış olsa da örneklemin temsili olduğunu söylemek mümkün değildir. Bu nedenle gelecek araştırmalarda kültürel varsayımlar, daha farklı kültürel bölgelerden karşılaştırmalı olarak incelenebilir.
- Bu çalışmada örneklem küçüklüğü, grup içi analizlerde sınırlılık oluşturmıştır. Bu nedenle cinsiyet temelli sosyalleştirme hedeflerin incelenmesi önemli sonuçlar verebilir.
- Türkiye sosyolojik yapısındaki farklı bölgelerden üç kuşağın sosyalleştirme hedefleri incelenebilir.
- Kuzey Irak Bölgesinde ebeveynlere çocukların iyilik halini güçlendirecek yetişkin eğitimi programları tasarlanabilir.

KAYNAKÇA

- Ali, A., & Faruquie, D. S. (2016). Significance of social and cultural sustainability in total health. *Editorial Board*, 17.
- Akyol, A. K., (2005), “Erken Çocukluk Döneminde Empati Gelişimi”, Çoluk Çocuk Dergisi, Sayı: 51, Kök Yayıncılık, Ankara.
- Alkan, E. Ö. (2018). Aile parçalanmasının çocuğun okul başarısına etkisi: Trabzon örneği. *Karadeniz Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 4(5), 167-225.
- Ataca, B., & Sunar, D. (1999). Continuity and change in Turkish urban family life. *Psychology and Developing Societies*, 11(1), 77-90.
- Aukrust, V., Edwards, C. P., Kumru, A., Knoche, L., & Kim, M. (2003). Young children's close relationships outside the family: Parental ethnotheories in four communities in Norway, United States, Turkey, and Korea. *International Journal of Behavioral Development*, 27(6), 481-494.
- Baumrind, D. (2005). Patterns of parental authority and adolescent autonomy. *New Directions for Child and Adolescent Development*, 2005(108), 61-69.
- Beckwith, L., Rodning, C., & Cohen, S. (1992). Preterm children at early adolescence and continuity and discontinuity in maternal responsiveness from infancy. *Child Development*, 63(5), 1198-1208.
- Bernstein, M. H., & Cheah, C. S. (2013). The place of “culture and parenting” in the ecological contextual perspective on developmental science. Parenting Beliefs, Behaviors, and Parent-Child Relations: A Cross-Cultural Perspective, 1.
- Bradley, B. (2009). Well-Being And Death. OUP Oxford.
- Bornstein, M. H. (1991). Approaches to parenting in culture. In. MH Bornstein (Ed.) Cultural Approaches to Parenting, 3-23.
- Bornstein, M. H., & Cheah, C. S. L. (2006). The Place of "Culture and Parenting" in the Ecological Contextual Perspective on Developmental Science. In K. H. Rubin & O. B. Chung (Eds.), Parenting beliefs, behaviors, and parent-child relations: A cross-cultural perspective (pp. 3–33). Psychology Press.
- Bornstein, M. H. (2012). Cultural approaches to parenting. *Parenting: Science and Practice*, 12(2-3), 212–221.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2008). Bilimsel araştırma yöntemleri (14. Baskı). Ankara: Pegem Yayınları.

- Büyüköztürk, Ş. vd. (2012). Bilimsel araştırma yöntemleri (11. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Canatan, K. (2020). Müslüman ülkelerde ve Türkiye’de yetiştirme değerleri üzerine sosyolojik bir analiz. *İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(16), 133-150.
- Chao, R. K. (2000). The parenting of immigrant Chinese and European American mothers: Relations between parenting styles, socialization goals, and parental practices. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 21(2), 233-248.
- Christensen, L. B., Johnson, R. B., & Turner, L. A. (2020). *Araştırma yöntemleri: Desen ve analiz*. 3. Baskı (12. Baskıdan Tercüme; Çeviri Editörü Aypay. A.), Ankara: Anı Yayıncılık.
- Chiu, L. H. (1987). Childrearing attitudes of Chinese, Chinese-American, and Anglo-American mothers. *International Journal of Psychology*, 22(4), 409-419.
- Çiftçi, Y. A., & Aydın, H. (2014). Türkiye’de Çokkültürlü Eğitimin Gerekliliği Üzerine Bir Çalışma. *Sosyal Bilimler Dergisi*, (33), 197-218.
- Deliceoğlu, S. (2006). *Kuzey Irak’taki Etnik ve Dinî Gruplar ve Bölge Politikalarındaki Etkileri* (Doctoral dissertation, Marmara Üniversitesi (Turkey)).
- DENIS, T. A., COLE P.M., ZAHN-WAXLER, C., MIZUTA, I. (2002). “Parental Reasoning Complexity, Social Class, and ChildRearing Behaviors”, *Journal of Marriage and the Family*, 54 (675-685).
- Dinn, A. A., & Sunar, D. (2017). A cross-cultural and within-culture comparison of child-rearing practices and their correlates. *Turkish Journal of Psychology*, 32(79), 111-114.
- Dornbusch, S. M., Ritter, P. L., Leiderman, P. H., Roberts, D. F., & Fraleigh, M. J. (1987). The relation of parenting style to adolescent school performance. *Child Development*, 58(5), 1244–1257.
- Durgel, E., & Yağmurlu, B. (2014). Türk göçmen ailelerde sosyalleştirme hedefleri ve ana babalık: Okul öncesi döneme detaylı bakış. *Türk Psikoloji Yazıları*, 17(34), 3-12.
- Dwairy, M., & Achoui, M. (2009). Parental Control: A Second Cross-Cultural Research on Parenting and Psychological Adjustment of Children. *Journal Of Child And Family Studies*, 19(1), 16-22. doi:10.1007/s10826-009-9334-2.

- Eke, K. (2018). Ebeveynlerin çocuklarına ilişkin sosyalleştirme hedefleri ile çocukların sosyal duygusal uyumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. In Book: Current Academic Studies in Education Publisher: IVPE.
- Ekiz, d. (2004). Eğitim dünyasının nitel araştırma paradigmasıyla incelenmesi: Doğal ya da yapay. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2 (4), 415-439. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/tebd/issue/26126/275205>
- Erkenekli, M., Uzun, Z. & Gümüş, Ö. D. (2012). Sosyoekonomik statü ve sosyal değerler ilişkisine yönelik bir inceleme. *Savunma Bilimleri Dergisi*, 11(2), 125-147.
- Erol, P. Ö., & Aloğlu, E. (2017). Çocuğun değeri ve aile değişimi: Türkiye’den otuz yıllık bir portre. *Sosyoloji Dergisi*, (35), 77-101.
- Fung, J., Wong, M. S., & Park, H. (2018). Cultural background and religious beliefs. In *Handbook of parenting and child development across the lifespan*, 469-493.
- Georgas, J., Christakopoulou, S., Poortinga, Y. H., Angleitner, A., Goodwin, R., & Charalambous, N. (1997). The relationship of family bonds to family structure and function across cultures. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 28(3), 303-320
- Grimm, S. D., Church, A. T., Katigbak, M. S., & Reyes, J. A. S. (1999). Self-described traits, values, and moods associated with individualism and collectivism: Testing IC theory in an individualistic (US) and a collectivistic (Philippine) culture. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 30(4), 466-500.
- Grusec, J. ve Davidov, M. (2008). Socialization in the family: The roles of parents. J Grusec ve P. Hastings, (Ed.), *Handbook of socialization: Theory and Research* içinde (284-308) Guilford Press.
- Hancock, B., Ockleford, E., & Windridge, K. (2001). *An introduction to qualitative research*. London: Trent focus group.
- Hancock, G. R. (2004). The use of landscape evolution models in mining rehabilitation design. *Environmental Geology*, 46, 561-573.
- Harkness, S., & Super, C. M. (1996). Parents' cultural belief systems: Their origins, expressions, and consequences. Guilford Press.
- Harkness, S., & Super, C. M. (1995). Culture and parenting. 8Ed. M. H. Bornstein), *Handbook of parenting, Vol. 2. Biology and ecology of parenting* (pp. 211-234). Lawrence Erlbaum Associates, Inc.

- Harkness, S., Super, C. M., & Tijen, N. V. (2000). Individualism and the “Western mind” reconsidered: American and Dutch parents' ethnotheories of the child. *New directions for Child and Adolescent Development*, 2000(87), 23-39.
- Harwood, R. L. (1992). The influence of culturally derived values on Anglo and Puerto Rican mothers' perceptions of attachment behavior. *Child development*, 63(4), 822-839.
- Hastings, P., & Grusec, J. E. (1997). Conflict outcome as a function of parental accuracy in perceiving child cognitions and affect. *Social Development*, 6(1), 76-90.
- Hinde, R. A. (1991). Cooperation and prosocial behaviour (Eds. Hinde, R. A., & Groebel, J.) Cambridge University Press.
- İmamoğlu, E. O. (1987). An interdependence model of human development. (Ed. Ç. Kağıtçıbaşı). Growth and progress in cross-cultural psychology (pp. 138–145). Swets North America.
- İmamoğlu, E. O. (1998). Individualism and collectivism in a model and scale of balanced differentiation and integration. *The Journal of Psychology*, 132(1), 95-105.
- İyi, T. İ., & Çoban, A. E. (2019). Ebeveynlerin duygu sosyalleştirme stratejileri ile çocukların davranış problemleri arasındaki ilişki. *Başkent University Journal of Education*, 6(2), 155-166.
- Karasar, N. (1998). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. (8.Basım). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kağıtçıbaşı, C. (1989, January). Family and socialization in cross-cultural perspective: a model of change. In Nebraska Symposium on Motivation. Nebraska Symposium on Motivation (Vol. 37, pp. 135-200).
- Kağıtçıbaşı, C. (1990). Family and socialization in cross-cultural perspective: A model of change. In J. Berman (Ed.), Cross-cultural perspectives: Nebraska symposium on motivation, 1989 (pp. 135–200). Lincoln, NE: Nebraska University Press.
- Kağıtçıbaşı, C. (1996). The autonomous-relational self. *European Psychologist*, 1(3), 180-186.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (1999). *Yeni insan ve insanlar*, (10. Baskı) Evrim Yayınevi.
- Kağıtçıbaşı, C., Sunar, D., & Bekman, S. (2001). Long-term effects of early intervention: Turkish low-income mothers and children. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 22(4), 333-361.

- Kağıtçıbaşı, C. (2007). *Family, self, and human development across cultures: Theory and applications*. Routledge.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (2012). *Benlik, Aile ve İnsan Gelişimi: Kültürel Psikoloji*. Koç Üniversitesi Yayınevi. ss.182-189.
- Kağıtçıbaşı, C. (2012). Sociocultural change and integrative syntheses in human development: Autonomous-related self and social-cognitive competence. *Child Development Perspectives*, 6(1), 5-11. <https://doi.org/10.1111/j.1750-8606.2011.00173.x>
- Kagitcibasi C. (2017). *Family, Self, and Human Development Across Cultures: Theory and Applications*. New York: Psychology Press.
- Kardasheh, M., Al-Mahrouqiyyah, Rahma ve Al-Madlawiya, S.. (2017). Arap ailelerinde ebeveyn yetiştirme kalıpları ve bunların çocuğun kişiliği üzerindeki etkisi: önceki çalışmaların sonuçları ışığında analitik bir çalışma. *Eğitim ve Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 44, 189-202.
- Keller, H., Borke, J., Yovsi, R., Lohaus, A., & Jensen, H. (2005). Cultural orientations and historical changes as predictors of parenting behaviour. *International Journal of Behavioral Development*, 29(3), 229-237.
- Keller, H., & Otto, H. (2009). The cultural socialization of emotion regulation during infancy. *Journal of Cross-cultural Psychology*, 40(6), 996-1011.
- Keller, H., Borke, J., Yovsi, R., Lohaus, A., & Jensen, H. (2005). Cultural orientations and historical changes as predictors of parenting behaviour. *International Journal of Behavioral Development*, 29(3), 229-237.
- Keller, H., Borke, J., Yovsi, R., Lohaus, A., & Jensen, H. (2005). Cultural orientations and historical changes as predictors of parenting behaviour. *International Journal of Behavioral Development*, 29(3), 229-237.
- Kolhatkar, G., & Berkowitz, C. (2014). Cultural considerations and child maltreatment: In search of universal principles. *Pediatric Clinics*, 61(5), 1007-1022.
- Koştas, M. (1987). Sosyalleşme. *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 29(1-4), 329-334.
- Körükçü, S. Ö., & Aral, N. (2005). Altı yaş grubundaki çocukların annelerinin empatik becerilerinin incelenmesi. *XIV. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi*.

- Leyendecker, B., Yagmurlu, B., Citlak, B., Dost, A., & Harwood, R. (2009). Langfristige Sozialisationsziele von migrierten und nicht-migrierten Müttern in der Türkei und in Deutschland–der Einfluss von Bildung, Kultur und Migrationserfahrungen. *Migration und Bildung. Soziologische und erziehungswissenschaftliche Schlaglichter*, 169-181.
- Leyendecker, B., Lamb, M. E., Harwood, R. L., & Schölmerich, A. (2002). Mothers' socialisation goals and evaluations of desirable and undesirable everyday situations in two diverse cultural groups. *International Journal of Behavioral Development*, 26(3), 248-258.
- Lundell, L. J., Grusec, J. E., McShane, K. E., & Davidov, M. (2008). Mother–adolescent conflict: Adolescent goals, maternal perspective- taking, and conflict intensity. *Journal of Research on Adolescence*, 18(3), 555-571.
- Luster, T., & Okagaki, L. (2006). *Parenting: An ecological perspective* (Vol. 2). Routledge.
- Maccoby, E.E. & Martin, J.A. (1983). Socialization in the Context of the Family: Parent-Child Interaction. P.H. Mussen (Ed.). *Handbook of Child Psychology: Socialization, Personality and Social Development*, 1-101. Newyork: Wiley.
- Memet, N. (2010). Ebeveynlerin çocuklarına ilişkin sosyalleştirme hedeflerinin, kültürel değer yönelimleri ve eğitim düzeyleri ile çocuğun cinsiyeti ve doğum sırası açılarından incelenmesi (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). *İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul*.
- Miller, A. M., & Harwood, R. L. (2001). Long-term socialisation goals and the construction of infants' social networks among middle class Anglo and Puerto Rican mothers. *International Journal of Behavioral Development*, 25(5), 450-457.
- Muhammed el-Mehdi bin Issa (2005). Kurumun Kültürü, Boru Gaz Kurumu Örneği, Yayınlanmış Sosyoloji Doktora Tezi, Beşerî ve Sosyal Bilimler Fakültesi, Cezayir Üniversitesi.
- Mohamed Ahmed Bayoumi (2006), *Cultural Sociology*, University Knowledge House, İskenderiye, s. 12.
- Naqash & Isaac (2006), *Etnisite, mezhep ve sınıflarda sosyolojik kazılar*, birinci baskı, Al Furat Yayıncılık ve Dağıtım, Bağdat- Beyrut.

- Oyserman, D., Coon, H. M., & Kemmelmeier, M. (2002). Rethinking individualism and collectivism: Evaluation of theoretical assumption and meta-analyses. *Psychological Bulletin*, 128, 3–72.
- Özkan, T., & Lajunen, T. (2003). Güvenlik kültürü ve iklimi. *Pivolka*, 2(10), 3-4.
- Pearson, E., & Rao, N. (2003). Socialization goals, parenting practices, and peer competence in Chinese and English preschoolers. *Early Child Development and Care*, 173(1), 131-146.
- Özyürek , A., & Gülay Ogelman, H. (2022). Anne-babaların çocuk yetiştirme tutumlarının belirlenmesinde karşılaşılan güçlükler ve güvenilirlik sorunu. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 37(1), 43-57.
- Pearson, E., & Rao, N. (2003). Socialization goals, parenting practices, and peer competence in Chinese and English preschoolers. *Early Child Development and Care*, 173(1), 131-146.
- Recebov, R. (2000). Algılanan ana-baba davranışları (kültürlerarası bir karşılaştırma). *Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara, Türkiye.*
- Rosenthal, M. K., & Roer-Strier, D. (2001). Cultural differences in mothers' developmental goals and ethnotheories. *International Journal of Psychology*, 36(1), 20-31.
- Rao, N., McHale, J. P., & Pearson, E. (2003). Links between socialization goals and child-rearing practices in Chinese and Indian mothers. *Infant and Child Development: An International Journal of Research and Practice*, 12(5), 475-492.
- Rubin, K. H., & Chung, O. B. (2013). *Parenting beliefs, behaviors, and parent-child relations: A cross-cultural perspective*. Psychology Press.
- Quintana, S. M., Aboud, F. E., Chao, R. K., Contreras-Grau, J., Cross, W. E., Hudley, C., ... & Vietze, D. L. (2006). Race, ethnicity, and culture in child development: Contemporary research and future directions. *Child Development*, 77(5), 1129-1141.
- Salman Al-Amyan (2002). Örgütsel Davranış in İş Örgütlerinde, Dar Wael for Publishing and Distribution, 1. Baskı, Amman, Ürdün, 2002, s. 31
- Saleh Ahmed Al-Athari, A., & Ahmed. (2021). Toplam kalite yönetimi kültürünün uygulanabilmesi için örgütlerin örgüt kültürünü değiştirmek. *Bilimsel İşletme ve Çevre Araştırmaları Dergisi*, 12(4), 1-23.

- Searle, B. (2008). Advancing the study of subjective well-being. In Well-being (pp. 77-98). Policy Press.
- Seçer, Z. (2017). Sosyal olarak yetkin okul öncesi çocukların duygu düzenlemeleri ile annelerinin duygu sosyalleştirme davranışları arasındaki ilişkiler. *Kastamonu Eēitim Dergisi*, 25(4), 1435-1452.
- Seçer, Z., & Karabulut, N. (2016). Anne-babaların duygusal sosyalleştirme davranışları ile okul öncesi çocukların sosyal becerilerinin analizi. *Eēitim ve Bilim*, 41(185).
- Suizzo, M. A. (2002). French parents' cultural models and childrearing beliefs. *International Journal of Behavioral Development*, 26(4), 297-307.
- Suizzo, M. A. (2004). French and American mothers' childrearing beliefs: Stimulating, responding, and long-term goals. *Journal of cross-cultural psychology*, 35(5), 606-626.
- Suizzo, M. A. (2007). Parents' goals and values for children: Dimensions of independence and interdependence across four US ethnic groups. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 38(4), 506-530.
- şengnl, T. (2013). Sosyal sınıfın boyutları olarak gelirin, eēitimin ve mesleēin ailelerdeki sosyalleştirme-eēitim srelerine etkisi. *Eēitim ve Bilim*, 38(167).
- Tamis- LE Monda, C. S., Wang, S., Koutsouvanou, E., Albright, M.:(2002)
“Childrearing Values in Greece, Taiwan, and the United States”, *Parenting: Science and Practice*, 2 (3), 185-208.
- Tamis-LeMonda, C. S. (2003). Cultural perspectives on the ‘Whats?’and ‘Whys?’of parenting. *Human Development*, 46(5), 319-327.
- Tamis-LeMonda, C. S. (2003). Cultural perspectives on the ‘Whats?’and ‘Whys?’of parenting. *Human Development*, 46(5), 319-327.
- Tezel şahin, F., & Cevher, F. N. (2007). Türk Toplumunda Aile-ocuk İlişkilerine Genel Bir Bakış. Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika alışmaları Kongresi 38. ICANAS, Ankara, Türkiye, ss.775-790.
- Triandis, H. C. (1996). The psychological measurement of cultural syndromes. *American psychologist*, 51(4), 407-415
- Triandis, H. C. (2001). Individualism- collectivism and personality *Journal of personality*, 69(6), 907-924.

- Triandis, H. C., & Gelfand, M. J. (1998). Converging measurement of horizontal and vertical individualism and collectivism. *Journal of personality and social psychology*, 74(1), 118.
- Triandis, H. C., & Suh, E. M. (2002). Cultural influences on personality. *Annual review of psychology*, 53(1), 133-160.
- Triandis, H. C. (2001). Individualism and Collectivism: Past, Present, and Future. In D. Matsumoto (Ed.), *The handbook of culture and psychology* (pp. 35–50). Oxford University Press.
- Triandis, H. C. (2017). Generic individualism and collectivism. *The Blackwell handbook of cross-cultural management* (Editor(s): Martin J. Gannon, Karen L. Newman): p. 16-45.
- Tudge, J. R., Hogan, D. M., Snezhkova, I. A., Kulakova, N. N., & Etz, K. E. (2000). Parents' child-rearing values and beliefs in the United States and Russia: The impact of culture and social class *Infant and Child Development: An International Journal of Research and Practice*, 9(2), 105-121.
- Van Der Loo, H. & Van Reijen, W. (2014). Modernleşmenin Paradoksları (Çeviren; K. Canatan). İstanbul: İnsan Yayınları.
- Vergote, A. (1978). Çocuklukta din. *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 22(1), 315-329.
- Yağmurlu, B. ve Sanson, A. (2009). Acculturation and parenting among Turkish mothers in Australia *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 40, 361-380,
- Yağmurlu, B., Çıtlak, B., Dost, A., & Leyendecker, B. (2009). Türk annelerin çocuk sosyalleştirme hedeflerinde eğitime bağlı olarak gözlemlenen farklılıklar. *Türk Psikoloji Dergisi*, 24(63), 1-15.
- Yıldırım, A., & Simsek, H. (2016). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri (11 baski: 1999-2018).
- Zeinab H. (2014). Irak toplumunda çalışmalar üzerine dersler, El-Mustansiriya Üniversitesi, Temel Eğitim Fakültesi.
- Wang, C. H. C., & Phinney, J. S. (1998). Differences in child rearing attitudes between immigrant Chinese mothers and Anglo- American mothers. *Early Development and Parenting: An International Journal of Research and Practice*, 7(4), 181-189.

- Wang, S., & Tamis-LeMonda, C. S. (2003). Do child-rearing values in Taiwan and the United States reflect cultural values of collectivism and individualism? *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 34(6), 629-642.
- Wuetherick, B. (2010). Basics of qualitative research: Techniques and procedures for developing grounded theory. *Canadian Journal of University Continuing Education*, 36(2).

EKLER

EK-1 Ölçek Kullanım İzni

21.07.2023 14:08

Re: Sosyalleştirme Hedefleri Envanteri (SHE) kullanım izni

Yanıtla Tümünü Yanıtla İlet

Re: Sosyalleştirme Hedefleri Envanteri (SHE) kullanım izni

Ayşe Bilge Selçuk [

Kime: Zeliha Yazici; GAMZEGUL CAPAR [gcapar18@ku.edu.tr]

20 Ocak 2022 Perşembe 12:04

20.01.2022 17:36 tarihinde yanıtladınız.

Sayın Zeliha Hoca,
Tabii sizinle emaille paylaşım ölçeği ve gerekli makaleleri...
Çalışmalarınızda başarılar diliyorum...
Benden de saygı ve sevgiler,
Ayşe Bilge Selçuk

On Thu, Jan 20, 2022 at 10:14 AM Zeliha Yazici <

> wrote:

Sayın Bilge Yağmurlu,

Akdeniz Üniversitesi Eğitim Fakültesi Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalında öğretim üyesiyim. Yüksek Lisans programında Iraklı bir öğrencinin tezinde kültürlerarası çocuk sosyalleştirme hedeflerini incelemek istiyoruz. Bu amaçla "Irak ve Türkiye bağlamında Annelerin Çocuk Sosyalleştirme Hedeflerini çalışmayı planladık. Eğer izniniz olursa öğrencinin tez çalışmasında veri toplama aracı olarak sizin tarafınızdan gerçekleştirilmiş olan "Türk Annelerin Çocuk Sosyalleştirme Hedeflerinde Eğitime Bağlı Olarak Gözlemlenen Farklılıklar" adlı değerli çalışmanızdaki veri toplama envanterini kullanmak arzusundayız. Bu konuda envanterle ilgili bilgileri bizimle paylaşma izniniz rica ediyoruz. Eğer bu konuda bize yardımcı olursanız çok memnun oluruz. Saygılar sunuyorum ve iyi çalışmalar diliyorum.

Doç. Dr. Zeliha YAZICI
Akdeniz Üniversitesi Eğitim Fakültesi
Temel Eğitim Böl. Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı
Antalya

Doç. Dr. Zeliha YAZICI
Akdeniz Üniversitesi
Eğitim Fakültesi
Temel Eğitim Bölümü
Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı

YASAL UYARI :

Kişiyi özel bu e-postadaki mesaj ve içeriğindeki bilgiler gizlilik niteliği taşıyabilir. Amaçlanmış alıcının kişisel kullanımı dışında, göndericinin açık izni olmadan üçüncü kişiler tarafından e-postadaki bilgilerin kullanılması, kopyalanması, dağıtılması yasaktır. Şayet bu e-postayı yanlışlıkla almış iseniz, lütfen mesajın göndericisini bilgilendiriniz ve mesajı sisteminizden siliniz. Akdeniz Üniversitesi bu mesajın içeriği ve ekleri ile ilgili olarak hukuksal hiçbir sorumluluk kabul etmez. İnternet ortamında gönderilen e-posta mesajlarındaki hata ve/veya eksikliklerden veya virüslerden dolayı mesajın göndericisi herhangi bir sorumluluk kabul etmemektedir. Akdeniz Üniversitesi bu mesajın içerdiği bilgilerin doğruluğu veya eksiksiz okluğu konusunda bir garanti vermemektedir.

<https://mail.akdeniz.edu.tr/owa/?ae=Item&a=Open&t=IPM.Note&id=RgAAAAB3AJDq4j%2fRZOzdl7pYxUBwAv0QBfOpB9R5%2bMc5Q7ZL60AAAAOY...> 1/1

EK-2 Kişisel Bilgi Formu

Anne Babaya ait Soyo-demografik Bilgiler:

Annenin yaşı:

Annenin ilk çocuğunu dünyaya getirdiğindeki yaş:

Annenin eğitimi (yıl olarak):

Annelerin çalışma durumu:

Annenin mesleği:

Annenin haftalık çalışma saati:

Babanın yaşı:

Babanın çalışma durumu:

Babanın eğitimi (yıl olarak):

Babanın mesleği:

Babanın haftalık çalışma saati:

Çocuğa ait Soyo-demografik Bilgiler:

Çocuğun cinsiyeti:

Çocuğun doğum sırası (ilk doğan olma durumu):

Kardeş sayısı:

Okul Öncesi eğitimi alıp-almama durumu:

Annelere sorulacak araştırma soruları:

1. Çocuğunuzun ileride sahip olmasını istemediğiniz özellikler nelerdir?
2. Bahsettiğiniz olumsuz özellikleri taşıyan bir çocuk ya da yetişkinin bu özelliklerini tarif eder misiniz?
3. Çocuğunuzun ileride sahip olmasını istediğiniz özellikler nelerdir?
4. Bahsettiğiniz olumlu özellikleri taşıyan bir çocuk ya da yetişkinin bu özelliklerini tarif eder misiniz?

EK-3 Etik kurul kararı

Evrak Tarih ve Sayısı: 13.04.2023-023/43

T.C
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu
KURUL KARARI

TOPLANTI TARİHİ : 13.04.2023
TOPLANTI SAYISI : 09
KARAR SAYISI : 202

Üniversitemiz Eğitim Fakültesi Temel Eğitim Bölümü öğretim üyesi **Prof. Dr. Zeliha YAZICI**'nin danışmanlığını, **Shaimaa Ali ISLAM**'ın araştırmacılığını üstlendiği, *"Kültürlerarası Bakış Açısıyla Ebeveynlerin Çocuk Sosyalleştirme Hedeflerinin İncelenmesi"* konulu çalışmanın, fikri hukuki ve telif hakları bakımından metot ve ölçeğine ilişkin sorumluluğun başvuruca ait olmak üzere, proje süresince uygulanmasının etik olarak **uygun olduğuna** oy birliği ile karar verilmiştir.

Prof. Dr. Hilmi DEMİRKAYA
Kurul Başkanı

Başkan
Prof. Dr.
Hilmi DEMİRKAYA

Başkan Yrd.
Prof. Dr.
Sibel MEHTER AYKIN

Üye
Prof. Dr.
Ebru İÇİGEN

Üye
Prof. Dr.
Nurşen ADAK

Üye
Prof. Dr.
Sibel PAŞAOĞLU YÖNDEM

Üye
Prof. Dr.
Taner KORKUT

Üye
Prof. Dr.
Gökhan AKYÜZ

EK-4 Özgeçmiş

SHAIMAA ALI ISLAM

Address:

Email:

Personal Details

Name :Shaima Ali Islam

Birth Date:

Birth Place:

Married State:

Qualifications & certificates

- English course /global College /Duhok, Duration 2 Months (jan-march 2013).
- Course in Method of Teaching/Duhok Supervision Directory (2 months) 2016.
- course of civil society organization of Training of Training(TOT)/Avras organization /Duhok (2 months) 2016.
- Course in Computer Skills/Vejeen Centre /Duhok, duration (4 Months) 2010.

Education

- BSc. In Education Science/ Dept. of Basic Education / Basic Education College /Duhok University.

Employment

Job title: Teaching Assistant

Location: Duhok University

Dates of employment: oct 2017-2019

Key skills

Work based skills

- Culture with natural I worked.
- Working well as a team
- Good at meeting deadlines
- Good experience using Word, Excel .

Personal skills

- Friendly and approachable
- Take pride in my work

Interests

- I am work in central library of Duhok University in section of book classification.
- I know 3 languages English, Arabic, Kurdish languages

EK-5 İntiha Raporu

21.07.2023 08:01

Turnitin - Orijinallik Raporu - Tez

Turnitin Orijinallik Raporu

İşleme tarihi: 21-Tem-2023 07:54 +03

NUMARA: 2134404152

Kelime Sayısı: 15011

Gönderildi: 1

Tez Shaimaa Ali Islam tarafından

Benzerlik Endeksi

%10

Kaynağa göre Benzerlik

Internet Sources: %10

Yayınlar: %5

Öğrenci Ödevleri: N/A

2% match (13-Mar-2022 tarihli internet)

https://acikbilim.yok.gov.tr/bitstream/handle/20.500.12812/181776/yokAcikBilim_392818.pdf?isAllowed=y&sequence=-1

2% match (02-Kas-2011 tarihli internet)

http://ais.ku.edu.tr/AR/BSE/CUK200222_Yagmurlueta2008.pdf

1% match (11-Haz-2023 tarihli internet)

<http://acikensim.akdeniz.edu.tr:8080/bitstream/handle/123456789/6365/T07005.pdf?isAllowed=y&sequence=1>

1% match (06-Ağu-2022 tarihli internet)

http://technodocbox.com/Computer_Peripherals/76900430-General-specifications.html

1% match (14-Ara-2022 tarihli internet)

<https://slidetodoc.com/ntel-aratirmalarin-temel-zellikler-nitel-aratrmann-herkes-tarafndan/>

< 1% match (01-Eki-2022 tarihli internet)

https://acikbilim.yok.gov.tr/bitstream/handle/20.500.12812/596192/yokAcikBilim_10284650.pdf?isAllowed=y&sequence=-1

< 1% match (03-Eki-2022 tarihli internet)

https://acikbilim.yok.gov.tr/bitstream/handle/20.500.12812/570881/yokAcikBilim_10034468.pdf?isAllowed=y&sequence=-1

< 1% match (14-Eki-2022 tarihli internet)

https://acikbilim.yok.gov.tr/bitstream/handle/20.500.12812/666930/yokAcikBilim_146838.pdf?isAllowed=y&sequence=-1

< 1% match (13-Eki-2022 tarihli internet)

https://acikbilim.yok.gov.tr/bitstream/handle/20.500.12812/418485/yokAcikBilim_10304259.pdf?isAllowed=y&sequence=-1

< 1% match (12-Eki-2022 tarihli internet)

https://acikbilim.yok.gov.tr/bitstream/handle/20.500.12812/128354/yokAcikBilim_10206565.pdf?isAllowed=y&sequence=-1

< 1% match (08-Haz-2022 tarihli internet)

https://acikbilim.yok.gov.tr/bitstream/handle/20.500.12812/616479/yokAcikBilim_10042522.pdf?sequence=-1

< 1% match (02-Eki-2022 tarihli internet)

https://acikbilim.yok.gov.tr/bitstream/handle/20.500.12812/361631/yokAcikBilim_407783.pdf?isAllowed=y&sequence=-1

< 1% match (09-Haz-2023 tarihli internet)

https://acikbilim.yok.gov.tr/bitstream/handle/20.500.12812/351275/yokAcikBilim_10116830.pdf?sequence=-1

< 1% match (19-Ağu-2022 tarihli internet)

<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/68252>

< 1% match (11-Nis-2023 tarihli internet)

<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1774463>

< 1% match (15-Eyl-2022 tarihli internet)

<https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/272994>

< 1% match (26-Ara-2022 tarihli internet)

<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/983860>

< 1% match (30-Eki-2019 tarihli internet)

<https://dergipark.org.tr/en/download/issue-full-file/47010>

< 1% match (20-Ara-2022 tarihli internet)

<https://dergipark.org.tr/en/download/issue-full-file/60078>

< 1% match (01-Haz-2015 tarihli internet)

<http://www.turkpsikolojivizileri.com/PDF/TPD/63/01-15.pdf>

< 1% match (yayınlar)

YAGMURLU, Bilge, GILLAK, Banu, DOST, Ayfer and LEYFHEDECKER, Birgit. "Türk Annelerin Çocuk Sosyalleştirme Modellerinde Etkime Bağlı Olarak Gözlemlenen Farklılıklar", Türk Psikologlar Derneği, 2009.

< 1% match (04-Kas-2022 tarihli internet)

<https://library.dogu.edu.tr/myt/pdf.php?lng=18&pdf=0019363>

< 1% match (26-Ara-2022 tarihli internet)

<https://docplayer.com.br/185258348-Arminia-maria-malho-santos-sousa-videoclip-e-s-como-recurso-didatico-ver-leo-pouco-a-des-igualdade-de-genero-nos-media.html>

https://www.turnitin.com/newreport_printview.asp?eq=0&eb=0&esm=5&old=2134404152&sid=0&n=0&m=2&svr=39&r=46.90977861485408&lan... 1/14

EK-6 Bildirim Sayfası

BİLDİRİM

Hazırladığım tezin/raporun tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin/raporumun kâğıt ve elektronik kopyalarının Akdeniz Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

- ☐ Tezimin/Raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.
- ☐ Tezim/Raporum sadece Akdeniz Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.
- ☐ Tezimin/Raporumun 1 yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

23.07.2023

Shaimaa Ali Islam